

The Diak logo is rendered in a bold, green, sans-serif font. The letter 'i' in 'Diak' has a small white crossbar, resembling a plus sign. The background of the page features large, overlapping, light green curved shapes that create a sense of movement and depth.

Laura Kotikangas

Anni Voutilainen

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Vaikuttava asiakas- ja palveluohjaus sosiaali- ja terveysalalla

Sosionomi YAMK

Opinnäytetyö, 2024

ESIOPETUKSEN KURAATTORI LAPSEN RIN- NALLA MATKALLA ALKUOPETUKSEEN

TIIVISTELMÄ

Laura Kotikangas & Anni Voutilainen
Esiopetuksen kuraattori lapsen rinnalla matkalla alkuopetukseen
Sivut 57 ja liitteet 2
Kevät 2024
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden YAMK-tutkinto
Sosionomi (YAMK)
Vaikuttava asiakas- ja palveluohjaus sosiaali- ja terveystieteillä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia esiopetuksen kuraattorien roolia osallisuuden ja inklusion edistäjinä lasten siirtymävaiheessa esiopetuksesta alkuopetukseen. Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille esiopetuksen kuraattorien omia kokemuksia työstään sekä tarjota tietoa esiopetuksen kuraattorin työn kehittämisen tarpeista.

Opinnäytetyö on laadullinen tapaustutkimus. Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelun avulla. Tutkimuslupa haastatteluihin haettiin Helsingin kaupungilta. Opinnäytetyön haastatteluihin osallistui neljä esiopetuksen kuraattoria Helsingin suomen kielisestä esiopetuksesta. Haastatteluista saatu aineisto analysoitiin käyttämällä sisällönanalyysia.

Esiopetuksen kuraattorit näkivät lapsen siirtymän esiopetuksesta alkuopetukseen merkittävänä ja kokonaisvaltaisena muutoksena lapsen elämässä. Esiopetuksen kuraattorien rooli osana esiopetuksen oppilashuoltoa näyttöä laajana ja moninaisena. Esiopetuksen kuraattorit painottivat työssään yhteisöllisyyden, osallisuuden ja inklusion toteutumista sekä moniammatillisen yhteistyön merkitystä. Tutkimuksessa nousi kuitenkin esille, että esiopetuksen kuraattorien työnkuvassa ja toimintatavoissa on vielä paljon kehitettävää. Kuraattorit näkivät, että tärkeää on kehittää yhteisiä toimintatapoja, yhteistyökäytäntöjä, lapsen osallisuutta, yhteisöllistä työtä, resursseja sekä koulun kanssa tehtävää yhteistyötä.

Tulokset toivat esiin esiopetuksen kuraattoreiden näkemyksiä ja kokemuksia siirtymissä tehtävään työhön liittyen. Lapsen osallisuuden huomioiminen on tärkeää, mutta samalla haastavaa suurten lapsimäärien takia. Kuraattorit toimivat jatkossakin työssään aktiivisena toimijana moniammatillisissa yhteistyöverkostoissa. Tärkeää onkin tulevaisuudessa kehittää yhtenäisiä toimintamalleja yhteistyölle, jotta siirtymäkäytänteet saataisiin kaikille lapsille yhdenvertaisiksi.

Asiasanat: esiopetus, kuraattori, inklusio, osallisuus, siirtymävaihe

ABSTRACT

Laura Kotikangas & Anni Voutilainen

Preschool welfare workers role in a child's journey to elementary school

Pages 57 and appendices 2

Spring, 2024

Diaconia University of Applied Sciences

Master's degree programme

Master of social services

Influential customer and service coordination in social and health service

The purpose of the thesis was to study the preschool welfare officer's role in a transition phase from preschool to elementary school. The purpose was to find out how the officers can support children's participation and inclusion in that phase and to offer knowledge for their work development.

The thesis was qualitative case study. The study's material was collected by using theme interviews as a method. Permission to do the study was given us by the City of Helsinki. Four preschool welfare workers from Finnish language preschool education participated our interviews. The material collected from the interviews was analyzed by using content analysis as a method.

The child's transition from preschool to elementary school was seen as a significant and an overall change in a child's life. Preschool welfare worker's role as a part of preschool student care is extensive and diverse. The preschool workers in their work emphasized the meaning of sense of community, participation, inclusion, and multi-professional work. The study brought out that there are still a lot to be developed in a preschool welfare worker's job description and their work practices. Workers felt that they should develop consisted ways of working, ways to co-operate, children's participation, communality, resources and co-operating with the school.

Results showed the preschool welfare worker's own opinions and experiences about the work which they carry out in the children's transition. Paying attention to a child's participation is important but very challenging because of a large number of children. Welfare workers continue to work as active members in a multi-professional working environment. In the future it is important to develop more consisted ways of working, which could make the transition work equal for all the children.

Keywords: preschool, inclusion, participation, transition phase, welfare officers

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 LAPSEN SIIRTYMÄ ESIOPETUKSESTA ALKUOPETUKSEEN	5
3 ESIOPETUKSEN KURAATTORI JA OPPILASHUOLTO	9
3.1 Esiopetuksen kuraattori.....	9
3.2 Esiopetuksen oppilashuolto	10
3.3 Moniammatillinen yhteistyö	13
4 LAPSEN OSALLISUUS JA INKLUUSIO SIIRTYMISSÄ	16
4.1 Lapsen osallisuuden kokemuksen vahvistaminen.....	16
4.2 Inklusion huomioiminen siirtymässä.....	19
5 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	21
5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	21
5.2 Opinnäytetyön tutkimisympäristö	23
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
6.1 Laadullinen tapaustutkimus.....	24
6.2 Aineistonkeruu	25
6.3 Aineiston analysointi	27
7 TULOKSET	30
7.1 Lapsen siirtymä esiopetuksen kuraattorin näkökulmasta	30
7.2 Lapsen osallisuuden ja inklusion huomioiminen siirtymässä.....	34
7.3 Työn kehittäminen.....	36
8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	38
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	41
10 POHDINTA.....	45
LÄHTEET.....	52
LIITE 1. Infokirje.....	58
LIITE 2. Haastattelukysymykset.....	60

1 JOHDANTO

Suomessa esiopetus on velvoittavaa. Jokaisen lapsen on osallistuttava esiopetukseen tai muuhun sen tavoitteet saavuttavaan toimintaan oppivelvollisuutta edeltävän vuoden aikana. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2015.) Esiopetusta suunnitellaan sekä toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laadittujen paikallisten opetussuunnitelmien mukaan. Suunnitelmissa tulisi olla huomioituna lasten mielipiteet ja osallisuus. Lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset ja uskonnolliset taustat tulee myös huomioida positiivisella tavalla esiopetusta toteutettaessa.

Esiopetus nähdään sivistävänä ja sen tarkoituksena on myös edistää tasa-arvoisuutta lasten kesken. Esiopetus antaa lapselle tarpeellista tietoa ja taitoja yhdenvertaisesti. Esiopetuksella on merkittävä rooli lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuen tarpeiden aikaisessa huomaamisessa ja samalla mahdollisten haasteiden ennaltaehkäisemisessä, inklusion periaatteita noudattaen. (Opetushallitus, 2014.)

Lapsen siirtyminen varhaiskasvatuksesta varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kautta perusopetukseen on merkittävä ja kokonaisvaltainen tapahtuma lapsen elämässä. Lapsia valmistellaan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa koulun aloitukseen ja heidän kanssaan harjoitellaan koulussa tarvittavia taitoja. Tämä vaihe koskettaa ja puhuttaa niin lasta kuin hänen huoltajiaan sekä lapsen kasvatuksesta ja opetuksesta vastaavia työntekijöitä. (Ojala, 2020, s. 117–118.)

Siirtymä esiopetuksesta kouluun on lapsen elämässä luonnollinen vaihe. Onnistuessaan se voi edistää lapsen tunnetta turvallisuudesta ja hyvinvointia sekä hänen kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Lapsen siirtymän tulisi olla aina suunnitelmallista. Tämän takia olisi tärkeää, että paikallisissa esiopetusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa ja säädöksissä olisi yhtenäinen linja siihen liittyvistä käytännöistä ja menetelmistä. (Opetushallitus, 2014.)

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan esiopetuksen kuraattoreiden työtä lapsen siirtymässä esiopetuksesta alkuopetukseen. Opinnäytetyö on toteutettu laadullisen tapautkimuksen keinoin. Tarkoituksena on tuoda esiin se, kuinka esiopetuksen kuraattorit omalla työllään oppilashuollon työntekijänä edistävät ja vahvistavat lapsen osallisuutta ja inklusiota lapsen siirtyessä esiopetuksesta alkuopetukseen. Opinnäytetyössä on haastateltu Helsingin kaupungilla suomenkielisessä esiopetuksen oppilashuollossa työskenteleviä esiopetuksen kuraattoreita. Tuloksissa esitellään heidän näkemyksiään työstä lasten siirtymässä sekä kuinka esiopetuksen kuraattoreiden työtä ja työkuvausta tulisi jatkossa kehittää.

2 LAPSEN SIIRTYMÄ ESIOPETUKSESTA ALKUOPETUKSEEN

Esiopetusvuosi on tärkeä ajanjakso lapselle. Esiopetus tulee suunnitella sekä toteuttaa siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus kokeilla ja oppia uutta. Esiopetusta järjestettäessä sekä opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee huomioida erilaiset kansalliset ja paikalliset suunnitelmat sekä säädökset. Näitä ovat esimerkiksi esiopetuksen opetussuunnitelma, perusopetuksen opetussuunnitelma, varhaiskasvatuksen suunnitelma ja perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma. Esiopetuksen opetussuunnitelmassa määritellään, miten yhteistyötä järjestetään ja toteutetaan esimerkiksi oppilashuollon ja kasvatushenkilöstön välillä. Opetussuunnitelman on tarkoitus ohjata ja tukea esiopetuksen järjestämistä kaikissa eri esiopetuksen yksiköissä ottaen huomioon paikalliset erityispiirteet sekä lasten tarpeet. (Opetushallitus, 2014.)

Esiopetuksen yhtenä tarkoituksena on valmentaa ja valmistella lapsia ja heidän huoltajiaan perusopetukseen siirtymisessä ja siirtymisen prosessissa. Siirtymä tuo mukanaan muutoksia opetussuunnitelmassa, opetushenkilöstössä sekä fyysisessä oppimisympäristössä (Ojala, 2020 s. 128–129). Näiden muutoksien takia esiopetuksen järjestäjän tulisi luoda yhtenäiset ja yhdenvertaiset käytänteet siirtymässä tehtävälle yhteistyölle ja tiedon siirrolle. Näiden käytäntöjen avulla lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen olisi mahdollisimman joustavaa

sekä tukisi parhaiten lapsen kasvua ja oppimista. Siirtymän yhtenä tavoitteena on se, että kaikki lasta, lapsen oppimista koskevat tieto sekä oppilashuoltoa koskeva tieto kulkee eteenpäin lapsen siirtyessä alkuopetukseen. (Opetushallitus, 2014.)

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Siirtymävaiheiden suunnittelulla ja arvioinnilla pyritään tukemaan lasten hyvinvointia sekä sujuvaa kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt tukemaan mahdollisimman sujuvia siirtymiä ja eheää opinpolkua. (Helsingin kaupunki, 2022b, s. 16; Opetushallitus, 2014.) Esiopetuksen tavoitteena voidaan nähdä se, että esiopetuksen kautta lapselle muodostuu johdonmukainen ja laadukas kokonaisuus kattaen varhaiskasvatuksen sekä siirtymisen perusopetukseen (Ojala, 2020, s. 105–106).

Ihmisen kannalta keskeiset elämän kehitysvaiheet ja sosiaaliset roolit määräytyvät hänen eri elämänsä vaiheissa. Erilaisen tuen ja palveluiden tarve voi muuttua, kun ihminen siirtyy uuden toimintajärjestelmän piiriin tai uuteen toimintaympäristöön kuten esiopetuksesta alkuopetukseen. Tällaiseen muutokseen valmistautuminen vie aikaa. Aikaa ei ainoastaan tarvita mahdollisiin toimenpiteisiin, hakemuksiin ja lausuntoihin vaan myös ihmisen omaan kasvuun ja kehitykseen. Kun ihmisellä on ympärillään asiantuntevia ammattilaisia voi ihminen yhdessä heidän kanssaan käsitellä tulevaa siirtymää ja saa näin ollen tukea tulevaan muutokseen. (Pietiläinen & Seppälä, 2003, s. 58–60.) Tavoitteena tulisi olla jokaisen lapsen yksilöllinen huomioiminen ja tukeminen koko opinpolun ajan siirtymävaiheet mukaan lukien (Lapsistrategian työryhmät & Heikkilä, M., 2019, s.34).

Koulun aloitus on lapselle tärkeä vaihe sekä kulttuurisesti että subjektiivisesti koettuna (Soini ym., 2013, s. 8). Rutanen ym. (2022) painottavat myös artikkelissaan, että esiopetus voidaan nähdä merkittävänä siirtymävaiheena lapsen elämässä. Jokaisella 6-vuotiaalla lapsella on oikeus esiopetukseen. Esiopetuksen oletetaan tasoittavan lasten oppimiseroja sekä lisäävän tasa-arvoa lasten ja perheiden välillä. Esiopetus myös nähdään tuen, oppimisen ja kehittämisen

jatkumona varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Esiopetuksen ja perusopetuksen vuorovaikutus tulee näkyväksi lapsen siirtymässä, kun hän siirtyy esiopetuksesta kouluun. Siirtymävaiheissa tulisikin painottaa yhteistyön merkitystä. (Rutanen ym., 2022. s. 245.) Onnistunut siirtymä vaatii kaikilta tahoilta joustavuutta sekä avoimuutta prosessin eri vaiheissa. Avoimuus siirtymän eri vaiheissa voi auttaa lasta sopeutumaan paremmin uuteen oppimisympäristöön. (Kumpulainen, ym., 2010, s. 41–42.) Toimivalla yhteistyöllä pystytään tukemaan lapsen siirtymävaihetta kokonaisvaltaisesti ja ehkäisemään esimerkiksi lapsen syrjäytymistä (Soini ym. 2013, s. 12).

Lapsen kanssa työskentelevien ammattilaisten tulisi mahdollistaa se, että lapsen siirtymä esiopetuksesta alkuopetukseen toteutuu suunnitelmallisesti. Helsingin esiopetussuunnitelmassa (2016) esitellään yhteinen siirtymäyhteistyön visio. Siirtymäyhteistyön tarkoituksena on luoda lapselle yhtenäinen polku oppimiseen aktiivisen toimintakulttuurien jakamisen avulla. Lapsen kanssa työskennelleet aikuiset antavat tietoa esiopetuksen oppimisympäristöistä sekä lapsen omista taidoista ja työtavoista. Tätä tietoa voidaan näin ollen hyödyntää alkuopetuksen puolella. (Helsingin kaupunki, 2016.)

Kun siirtymää katsellaan lapsen näkökulmasta, siirtymä voi rakentua niin oppimisympäristössä tapahtuvista muutoksista kuin myös uusista ihmissuhteista (Rutanen ym., 2022 s. 235–237). Lapsille koulu näyttäytyy uutena kokemuksena. Se on paikka, jossa opitaan erilaisissa ympäristöissä ja tehdään asioita yhdessä ystävien ja koulukavereiden kanssa. (Matkaselkä, 2016, s. 65-66.) Suuret muutokset herättävät lapsessa ja huoltajissa erilaisia tunteita, jotka tulee huomioida siirtymäprosessia suunniteltaessa. Näissä muuttuvissa tilanteissa on tärkeää myös huomioida ja arvioida lapsen tuen tarve sekä sen riittävyys tulevassa oppimisympäristössä. (Rutanen ym., 2022 s. 235–237.) Kun lapsi siirtyy yhdestä oppimisympäristöstä toiseen, olisi siirtymää suunniteltaessa hyvä huomioida lapsen kaaverisuhteet, mahdolliset tutustumiskäynnit sekä tiedonsiirron merkitys (Rutanen, ym., 2022, s. 246–247).

Työntekijöiden tulisi tunnistaa ja tietää siirtymiin kuuluvia muutoksia ja eroja lapsissa ja heidän välillään. Tällä tavoin voidaan edistää lapsien välisiä

vertaissuhteita sekä ryhmän sisäistä yhteisöllisyyttä. Jokainen lapsi omaa keskeisiä resursseja liittyen siirtymiin. Näitä resursseja voivat olla esimerkiksi lapsen sosiaaliset suhteet sekä tavat luoda ja ylläpitää sosiaalisia suhteita uudessa oppimisympäristössä. (Rutanen ym., 2022. s. 246–247.) Tunnistamalla näitä resursseja lapsessa voidaan lapsen siirtymää suunnitella sekä toteuttaa vaikuttavammin.

Alatalo ym. (2016, s. 155–167) käsittelevät ja tutkivat lapsen siirtymää sekä lapsen oppimisen jatkuvuutta omassa artikkelissaan. Heidän mukaansa tiivis yhteistyö ja oppimisen jatkuvuus esiopetuksen ja perusopetuksen välillä ovat tärkeitä ennaltaehkäiseviä tekijöitä. Näiden tekijöiden avulla voidaan ennaltaehkäistä lapsen haasteita liittyen siirtymään. Lapsen kannalta on tärkeää kehittää yhteistyötä ja sen menetelmiä koulujen kanssa. Kun tiedonsiirtoa kehitetään, antaa se siirtymälle parhaat mahdollisuudet. Lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta onnistunut siirtymä on lapselle pehmeä laskeutuminen uuteen oppimisympäristöön. (Alatalo ym., 2016, s. 155–167.)

Jokainen iso tai pieni siirtymä vaikuttaa lapseen (Beers, 2021, s. 275–290). Siirtymät ovat merkittäviä tapahtumia lapsen elämässä ja niihin liittyy erilaisia positiivisia odotuksia, mahdollisuuksia sekä negatiivisempia odotuksia, kuten pelkoja. Ajatukset ja kokemukset siirtymistä säilyvät mielessä jopa vuosikymmeniä. (Turunen, T., i.a.) Siksi on tärkeää, että siirtymä on lapselle positiivinen kokemus. Nämä positiiviset kokemukset vaikuttavat lapsen kokemuksiin sekä mielipiteisiin koulua ja tulevaisuuden siirtymiä kohtaan. Onnistuneet siirtymät voivat vaikuttaa lapsen sosiaalisiin taitoihin sekä oppimisvalmiuksiin positiivisesti. Vaikka muutokseen kuuluu haasteita, lapsi voi oppia uusia taitoja näistä tilanteista. Kun siirtymät toteutetaan lasta tukien ja antaen mahdollisuuksia, lapsen niin sanotut selviytymiskeinot kehittyvät tulevaisuutta ajatellen. (Beers, 2021, s. 275–290.) Varhaislapsuudessa koetut onnistuneet siirtymät luovat lapselle taitoja elämän myöhempien siirtymien onnistuneeseen läpikäymiseen (Turunen, T., i.a.).

Jatkuvuus ja sen turvaaminen on tärkeää lapselle, mutta samalla muutos voi johdattaa uuden tiedon ja taidon oppimiseen. Kun lapset otetaan mukaan siirtymän prosessiin aikuisten tuen ja ohjauksen avulla, lapset saavat siirtymään uutta

näkökulmaa ja heidän kykynsä selviytyä tulevaisuuden muutoksista kehittyä. Esiopetuksen ja koulun ympäristön tulee olla sellainen, että se antaa lapsille positiivisia oppimisen mahdollisuuksia. (Beers, 2021, s. 275–290.) Esiopetuksessa tulisi näin ollen varmistaa lasten osallisuus siirtymissä ja se, että lasten ääni ja mielipiteet tulevat selvästi esille.

3 ESIOPETUKSEN KURAATTORI JA OPPILASHUOLTO

3.1 Esiopetuksen kuraattori

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain uudistuksen myötä vuonna 2014 oppilashuoltopalvelujen tarjoaminen tuli lain velvoittamaksi myös esiopetuksessa. Kymmenen vuoden aikana esiopetuksen oppilashuoltopalveluja ja samalla myös esiopetuksen kuraattorien työnkuvaa on kehitetty ja pyritty yhtenäistämään. (Grönmark, 2022; Mäkinen & Niinivirta, 2018.) Esiopetuksen kuraattorin työtä pidetään tärkeänä ja sitä tulisikin kehittää antamalla esiopetuksen kuraattoreille enemmän resursseja sekä lisäämällä työn näkyvyyttä esiopetuksessa (Kittilä, 2019). Kaikissa kaupungeissa ei kuitenkaan vielä työskentele esiopetuksen kuraattoreita. Esiopetuksen kuraattoreilla ei ole myöskään valtakunnallista ohjeistusta siitä, miten ja millä tavalla esiopetuksen kuraattorin palveluja tulisi kunnassa tarjota. (Mäkinen & Niinivirta, 2018.) Pääpiirteissään esiopetuksen kuraattoria ja hänen työnkuvaansa määrittelevät kuitenkin samat lait ja säädökset kuin muitakin oppilashuollossa toimivia kuraattoreita.

Kuraattori toimii oppilashuollossa sosiaalihuollon ammattihenkilönä. Kuraattorina voi työskennellä henkilö, jolla on Suomessa opiskeltu sosiaalialan korkeakoulututkinto. Kuraattorina voi myös työskennellä henkilö, jolla on työhön soveltuva korkeakoulututkinto sekä sosiaalialan aineopinnot suoritettuna tai työkokemusta kuraattorin työstä tai kuraattorina vastaavasta sosiaalialan tehtävästä vähintään kahdelta vuodelta. (L 817/2015.) Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (L1287/2013) mukaan yhtä kuraattoria kohden saa olla enintään 670 opiskelijaa. Kuraattorilla

on velvollisuus seurata työssään sosiaalihuoltolakia sekä oppilashuoltolakia. Kuraattorin työ on aina luottamuksellista ja työtä ohjaavat salassapitosäännökset, mikä estää tiedon antamisen sivullisille ilman huoltajan tai muun asianosaisen suostumusta (L1287/2013; Talentia, 2022).

Kuraattori tarjoaa oppilaitoksissa ennaltaehkäisevää ja hyvinvointia tukevaa sosiaalipalvelua. Kuraattorin on tarkoitus tukea ja auttaa oppilaita sekä heidän perheitään sosiaalityön keinoja käyttämällä. Kuraattori voi auttaa oppilaita, joilla on haasteita esimerkiksi koulunkäynnissä, kaverisuhteissa tai omassa elämässä tapahtuvissa muutoksissa. Kuraattorin on tarkoitus ratkoa ongelmatilanteita yhdessä huoltajien ja oppilaitoksen muiden aikuisten kanssa. Tarvittaessa kuraattori tekee myös yhteistyötä muiden alueen toimijoiden kuten lastensuojelun tai perheneuvolan kanssa. (Talentia, 2022.) Kuraattoreiden tekemää moniammatillista työtä avataan luvussa 3.3.

Kuraattoripalvelut ovat osa oppilashuoltoa. Oppilashuollossa kuraattoreiden palveluilla tarkoitetaan kuraattoreiden tarjoamaa neuvontaa ja ohjausta. Tällä neuvonnalla ja ohjauksella on tarkoitus edistää opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä perheiden ja muiden läheisten kanssa. Kuraattoreiden ohjauksen ja neuvonnan myötä pyritään myös edistämään opiskelijoiden hyvinvointia sekä psyykkisiä ja sosiaalisia valmiuksia. (L1287/2013.)

3.2 Esiopetuksen oppilashuolto

Esiopetuksen kuraattoreiden tarjoamat palvelut ovat osa esiopetuksen oppilashuoltoa. Esiopetuksen kuraattorin työtä osana oppilashuoltoa ohjaavat esimerkiksi sosiaalihuoltolaki ja opetuksen lainsäädäntö, kuten oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, varhaiskasvatustilaki, perusopetuslaki sekä lastensuojelulaki. Lakien lisäksi esiopetuksen oppilashuollon työtä ohjaa esimerkiksi oppilashuoltoa järjestävän kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma. (Helsingin kaupunki, 2016.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) käytetään oppilashuollon käsitettä kuvaamaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista esiopetuksen

opiskeluhoitoa. Esiopetuksen oppilashuollosta ja sen suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Jokaisella lapsella on oikeus maksuttomaan oppilashuoltoon esiopetuksessa. Oppilashuoltoa toteutetaan ennaltaehkäisevällä työotteella tukien samalla yhteisöllisyyttä.

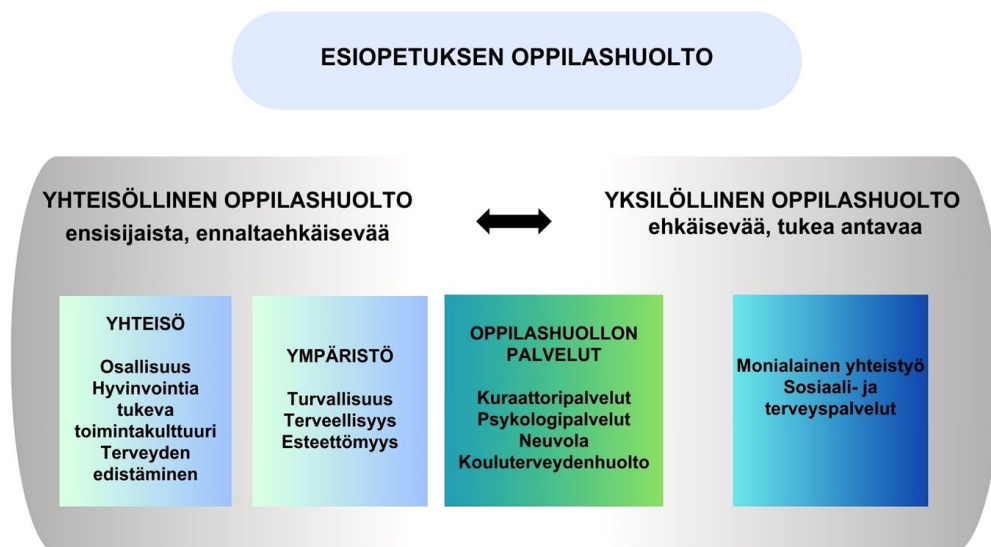
Oppilashuollon tavoitteena on, että lapsi saa apua, tukea ja ohjausta arjessa ja erilaisissa ongelmatilanteissa. Tavoitteena on myös vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä luoda turvallinen ja viihtyisä toimintaympäristö. Oppilashuollon toteuttaminen kuuluu kaikille kasvatusyhteisössä työskenteleville aikuisille. (Helsingin kaupunki, 2016.) Sitä tehdään opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa (Opetushallitus, 2014).

Vastuu oppilashuollosta kuuluu opetuksen järjestäjälle. Opetuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoitosuunnitelma, joka sisältää opetuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (Opetushallitus, 2014). Oppilashuolto tulee järjestää yhteistyössä opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Oppilashuollon tulee olla yhtenäinen ja toimiva kokonaisuus. Kunta vastaa mahdollisten kuraattoripalvelujen järjestämisestä oppilailleen ja jokaisen oppilaan tulisi saada yhdenvertaisia palveluja oppilashuollosta. (L 1287/2013.)

Oppilashuollon tavoitteena on edistää oppilaan terveyttä, hyvinvointia sekä oppimista. Oppilashuollon on myös tarkoitus edistää oppilaiden osallisuutta ja ennaltaehkäistä haasteiden syntyä. Oppilashuollon tehtävänä on myös kehittää yhteisöllisyyttä sekä turvata oppilashuoltopalveluiden yhdenvertainen saatavuus ja laatu. Oppilashuollon tarkoituksena on taata oppilaalle hyvän oppimisen edellytykset sekä psyykinen ja fyysinen hyvinvointi. Tärkeää on myös edistää ja ylläpitää hyvinvointia lisäävää toimintaa oppilaitoksissa ja oppimisympäristöissä. (L 1287/2013.) Oppilashuollon työtä ohjaa aina lapsen edun ensisijaisuus. Lapsen tuen kannalta onkin oleellista huolehtia siitä, että siirtymävaiheet perusopetukseen ovat osa johdonmukaista oppimispolkua. (Opetushallitus, 2014.)

Oppilashuolto jaetaan yksilölliseen ja yhteisölliseen oppilashuoltoon. Yhteisöllisessä oppilashuollossa edistetään koko oppilaitosyhteisössä toimintakulttuuria ja niitä toimia, jotka lisäävät opiskelijoiden hyvinvointia, oppimista, terveyttä, vuorovaikutusta ja osallisuutta. (L 1287/2013.) Esiopetuksen oppilashuollon pääpaino on ennaltaehkäisevässä yhteisöllisessä oppilashuollossa (Opetushallitus, 2014), jota kaikki oppilashuollon toimijat, esiopetuksen kuraattori mukaan lukien, toteuttavat. Esiopetuksen kuraattori osana oppilashuoltoa edistää ja kehittää esiopetuksen oppilaiden hyvinvointia yhteisöllisen oppilashuollon toimintakulttuurin toimintatapoja käyttäen. Yhteisöllisen oppilashuollon tarkoituksena on tukea koko esiopetusryhmän hyvinvointia ja edistää ryhmäläisten yhteistyö-, vuorovaikutus-, ja tunnetaitoja. Sen avulla tuetaan lapsen oikeutta esteettömään ja turvalliseen toimintaympäristöön sekä vahvistetaan osallisuutta ja tunnetta kuulua yhteisöön ja ryhmään. (Helsingin kaupunki, 2016; L 1287/2013.) Tunne-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen opetteluun sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamisen kautta tavoitteena on myös vaikuttaa ennaltaehkäisevästi sekä vähentää lasten keskinäistä kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää (Elo, S. & Lamberg, K., 2018; Lapsistrategia työryhmät & Heikkilä, M., 2019, s. 34-35, 38-39; Opetushallitus, 2014).

Yksilöllisen oppilashuollon tarkoituksena on taas toimia lapsen varhaisen tuen turvaamiseksi ja ongelmien ennaltaehkäisemiseksi. Lapsen tulee saada ohjausta ja tukea sitä tarvittaessa arjessa sekä ongelmatilanteissa. Yksilölliseen oppilashuoltoon esiopetuksessa kuuluvat lapselle annettavat terveydenhoitopalvelut neuvolan kautta, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä lasta koskevan monialaisen asiantuntijaryhmän palvelut. (Helsingin kaupunki, 2016.) Yksilöllisen oppilashuollon tehtäviin kuuluu pedagogisten asiakirjojen ja tuen moniammatillinen käsittely. Yksilölliseen oppilashuoltoon kuuluu myös mahdolliset yksilötapaamiset lapsen kanssa. Tarvittaessa myös kootaan yhteen monialainen asiantuntijatiimi, jossa käydään läpi ja selvitetään lapsen mahdollista tuen tarvetta sekä oppilashuollon palveluiden järjestämistä. (Loukomies & Laine, 2023, s. 259–260.) Yksilöllisen ja yhteisöllisen oppilashuollon toimintaa esiopetuksessa on kuvattu seuraavalla sivulla olevassa kuviossa 1.

Kuvio 1. Esiopetuksen oppilashuolto (mukailien Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.-a.)

Oppilashuolto yrittää omalta osaltaan auttaa lasta kiinnittymään paremmin omaan oppimisyhteisöönsä. Lasta ja hänen kuulumistaan oppimisympäristöön voivat uhata useat eri tekijät. Esimerkiksi lapsen oppimiseen liittyvät haasteet heikentävät hänen uskoaan omiin mahdollisuuksiinsa. (Loukomies & Laine, 2023, s. 260–261.) Tällaisessa tilanteessa oppilashuollon tarjoama tuki voi auttaa lapsen hyvinvointia ja vahvistaa hänen yhteenkuuluvuutensa sekä osallisuuden tunnetta.

3.3 Moniammatillinen yhteistyö

Esiopetuksen kuraattorit tekevät aktiivisesti moniammatillista yhteistyötä. Moniammatillisessa yhteistyössä on kyse erilaisten ammattilaisten tekemästä yhteistyöstä, asiantuntemuksesta sekä osaamisen jakamisesta. Yhteistyössä korostetaan oman yhteistyöverkoston eri jäsenten ammatillista asiantuntemusta. Tavoitteena on tuoda yhteen eri alojen ammattilaisia, jotka käyvät keskenään kehittävää vuoropuhelua ja työskentelevät yhdessä kohti yhteistä hyvää sekä tavoitteita. (Äikäs ym., 2022, s. 178–180.)

Moniammatillista yhteistyötä käsitteenä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Mutta ytimessään siinä on kyse yhteistyöstä, jota voidaan käyttää erilaisissa tilanteissa kuten työn suunnittelussa ja asiakkaan päivittäisten ongelmien ratkaisussa. Moniammatillinen työ tuo yhteistyöhön useampia eri tiedon ja osaamisen näkökulmia. Tärkeää onkin huomioida se, kuinka kaikki tämä osaaminen ja tieto tuodaan yhteen, jotta saavutettaisiin mahdollisimman kokonaisvaltainen kuva asiakkaan tilanteesta. Moniammatillisessa yhteistyössä onkin olennaista rakentaa työlle yhteinen tavoite sekä luoda yhteinen näkemys tarvittavista toimenpiteistä. (Isoherranen, 2005, s. 13–17.) Moniammatillisten työryhmien osallistujat ja tehtävät vaihtuvat työn kohteiden ja tavoitteiden mukaan. Moniammatillinen työ sisältää erilaisten verkostojen yhteistoiminnan, viranomaisten keskinäisen yhteistyön sekä organisaation sisäisen tai ulkoisen yhteistyön. (Kekoni ym., 2019, s. 16–17.) Esiopetuksen kuraattori työskentelee osana moniammatillista tiimiä ei pelkästään omassa oppilas- ja esiopetuksen organisaatiossa vaan myös muiden yhteistyöverkostojen kuten terveydenhuollon ja sosiaalihuollon kanssa.

Moniammatillisen yhteistyön lähtökohtana on asiakas, joka tulee huomioida mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Työntekijöiden tulee huomioida asiakkaan lisäksi häntä koskevat verkostot ja tehdä ne näkyväksi moniammatillisessa yhteistyössä. Moniammatillisen yhteistyön tarkoituksena onkin se, että yhdessä tehty työ tuottaa asiakkaan kannalta positiivisemmän tuloksen kuin yksittäisen työntekijän oma työ suoritus. (Isoherranen, 2005, s. 13–16.)

Moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on se, että asiakas saa tarvittavaa ja oikea-aikaisempaa tukea ja palveluja tiiviin yhteistyön avulla. Yhteistyössä tulee huomioida asiakas ja hänen mielipiteensä sekä näkemyksensä. Tätä kutsutaan asiakaslähtöisyydeksi. Tällöin viesti kulkee selkeästi ja paremmin asianosaisille ja asiakas tulee kuulluksi sekä nähdyksi. Asiakas otetaan myös mukaan omien palvelujensa suunnitteluun. Tärkeää on myös huomioida asiakkaan osallisuus sekä tiedonsaannin oikeus. (Pehkonen ym., 2019, s. 89–90.) Lapsen osallisuus ja osallistuminen häntä koskeviin neuvotteluihin voi olla haastavaa lapsen iän ja ymmärryksen takia. Silti lapsen mielipide ja toiveet tulisi tuoda esille moniammatillisissa tiimeissä. Kysymyksenä voidaankin nostaa esille se, kuinka usein lapsen

on mahdollista osallistua häntä koskeviin neuvotteluihin ja kuka pitää huolen siitä, että lapsen mielipiteet tuodaan esille?

Esiopetuksen oppilashuoltoa on tarkoitus toteuttaa yhteistyössä eri sosiaali- ja terveystieteiden ja opetustoimeen kuuluvien yhteistyötahojen kanssa. Esiopetuksen kannalta merkittäviä yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi lastenneuvola, lastensuojelu, lapsiperheiden kotipalvelu sekä varhaisen tuen perhetyö. Tärkeää on myös huomioida yhteistyö koulun ja varhaiskasvatuksen välillä. Yhteistyössä ja sitä toteuttaessa tulee ottaa huomioon lapsen kasvu ja kehitys sekä lapsen yleinen hyvinvointi. Yhteistyössä huomioidaan myös lapsen kasvun ja kehityksen uhat, kasvuympäristössä olevat mahdolliset riskitekijät sekä lastensuojelulakia koskevat velvoitteet. Moniammatillisessa yhteistyössä erilaisiin ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden välinen konsultaatio on yksi tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa. (Helsingin kaupunki, 2016.)

Hyvin toimiessaan moniammatillinen yhteistyö voi merkittävästi edistää sekä kehittää lapsen elämänlaatua ja auttaa ratkaisemaan hänen ongelmiaan. On kuitenkin aina muistettava pitää keskiössä lapsen etu. Siksi on tärkeää muistaa kuunnella lapsen mielipiteet. Kun lapsi kohdataan kunnioittavasti, lapsen kuulemista pidetään tärkeänä ja vastuualueet ovat selkeästi jaettu, saadaan luotua parhaat edellytykset toimivalle yhteistyölle. Onnistuessaan moniammatillinen yhteistyö vaikuttaa merkittävästi ja positiivisesti asiakkaan kokemukseen siitä, että häntä on kuultu aidosti ja hänen mielipiteellään on väliä. (Nykänen ym., 2017, 310.)

Moniammatillinen yhteistyö vaatii osallistujiltaan paljon joustavuutta. Jokainen yhteistyöhön osallistuva ammattilainen tulee omasta toimintakulttuuristaan. Tällöin työskentelyssä on huomioitava mahdolliset haasteet, jotka liittyvät toimintakulttuuriin, yhteiseen kieleen sekä työtapoihin. Jotta mahdolliset yhteistyön haasteet tunnistetaan, vaatii se rohkeutta työntekijältä tunnistaa itsessään ja omassa toimintakulttuurissa olevat esteet. Työ vaatii myös joustavuutta kaikilta yhteistyöhön osallistuvilta, jotta löydetään yhteiset toimintamallit ja saadaan sovitettua työtavat yhteen. Kun yhteistyö on toimivaa eri ammattilaisten kesken, kaikkien

osaaminen tulee näkyväksi ja he pystyvät jakamaan omaa osaamistaan muille sekä voivat yhdessä selvittää asioita. (Äikäs ym., 2022, s. 178–180.)

Helsingin kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelmassa (2016) painotetaan siirtymässä tapahtuvan yhteistyön merkitystä. Kaupungin visiona on se, että siirtymissä tehtävä yhteistyö mahdollistaa toimintakulttuurien aktiivisen jakamisen sekä antaa lapselle yhtenäisen oppimisen polun. Jotta lapsen siirtymä alkuopetukseen olisi mahdollisimman sujuva, se vaatii eri toimintatapojen, oppimisympäristöjen ja työtä ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemusta. (Helsingin kaupunki, 2016.)

4 LAPSEN OSALLISUUS JA INKLUUSIO SIIRTYMISSÄ

4.1 Lapsen osallisuuden kokemusten vahvistaminen

Lapsen oikeus osallistua perustuu Suomen perustuslain lisäksi myös muuhun kansalliseen lainsäädäntöön (lastensuojelulaki, sosiaalihuoltolaki, sosiaalihuollon asiakaslaki, varhaiskasvatuslaki) ja useisiin suosituksiin ja sopimuksiin, kuten YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen. Lapsen oikeus osallistua on keskeinen lapsia koskeva perus- ja ihmisoikeus. Sopimukset ja lait velvoittavat eri tahoja toimimaan tavoin, joilla lasten osallisuutta vahvistetaan ja tuetaan. (Stenvall, 2020, 13, 16.) Lapsen oikeuteen osallistua kuuluu lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä itseään koskevissa asioissa ja näiden näkemysten huomioiminen ikä- ja kehitystason mukaisesti (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991) sekä tasavertainen kohtelu yksilöinä ja oikeus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti (Suomen perustuslaki 731/1999). Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tämä tarkoittaa lapsen ottamista mukaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin sekä lasten mielipiteiden ja toivomusten selvittämistä ja huomioimista toiminnassa (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2022, s. 6.)

Lapset elävät ison osan lapsuuttaan erilaisissa instituutioissa, kuten päiväkodissa ja koulussa. Näissä instituutioissa määritellään ja tuetaan lakien, asetusten ja suositusten mukaisesti lasten mahdollisuuksista osallistua ja vaikuttaa. Vaikuttamisen ja osallistumisen tukemisen lisäksi vahvistetaan ja edistetään lasten mahdollisuuksia kokea kuuluvansa joukkoon ja olla osa yhteisöä. (Stenvall, 2020, 11.)

Osallisuus sekä yhteisöön kuuluminen ovat tärkeitä osa-alueita lapsen itsetunnon ja sosiaalisten suhteiden rakentamisen kannalta. Jotta lapselle tulisi tunne siitä, että hän on osa yhteisöä, vaatii se työntekijöiltä paljon sosiaalisia ja osallistavia työmenetelmiä ja osaamista. Tärkeää on luoda lapsille oppimisympäristö, jossa lapsilla on mahdollisuus osallistua positiiviseen vuorovaikutukseen yhteisön eri jäsenten kanssa ja tämän pohjalta rakentaa omaa kuulumistaan yhteisöön. (Karlsudd, 2021, s. 3–4.)

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa positiivisten oppimiskokemusten sekä leikin kautta. Näiden tavoitteiden edistäminen tapahtuu yhdessä huoltajien ja muiden lasten arjessa työskentelevien ammattilaisten kanssa. Esiopetuksessa tulee kunnioittaa lapsen omia mielenkiinnonkohteita ja ottaa ne huomioon opetusta järjestettäessä. (Opetushallitus, 2014.) Helsingissä yksi esiopetuksen lähtökohdista on lapsen osallisuuden kokemuksen vahvistaminen. Osallisuuden kautta kehittyy lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista. Lasten osallisuutta vahvistetaan sensitiivisen kohtaamisen ja myönteisten kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemusten kautta. (Helsingin kaupunki, 2022b, s. 11, 29.) On tärkeää, että lapselle syntyy kokemus, että hän on osa ryhmää ja hän kuuluu yhteisöön. Tällainen kokemus syntyy, kun lasta kuullaan ja lapsen kanssa ollaan aidossa vuorovaikutuksessa sekä lapsia ohjataan huomioimaan ryhmän muut lapset. Lapselle annetaan mahdollisuus oppia ja toimia lähiympäristön sekä erilaisten yhteisöjen kanssa vuorovaikutteisesti. (Helsingin kaupunki, 2016.) Lapsi tulee nähdä aktiivisena toimijan, joka pystyy vaikuttamaan omiin asioihinsa. Hänelle tulee syntyä tunne asioiden etenemisestä. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2022, s. 7-9; Stenvall, 2020, 16.) Lasten osallisuutta voidaan tukea erilaisin menetelmin, kuten visuaalisten,

luovien, kieliperustaisten ja leikkiperustaisten menetelmien avulla, havainnoinnalla sekä lasten toiminnan kautta. Usein osallisuuden vahvistamisessa ei käytetä jotain tiettyä menetelmää vaan yhdistellään eri menetelmiä. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arjessa nämä menetelmät ovat esimerkiksi keskusteluja lasten kanssa, ilmeitä, eleitä, tarinoiden kerrontaa, lasten havainnointia, piirtämistä, leikkimistä, lasten kokouksia ja kuvaamista. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2022, s. 7-9, 10-19.)

Lapsen osallistuminen ei ole yksiulotteinen ilmiö, vaan lapsi- ja tilannekohtaisesti muuntuva prosessi, jota aikuiset voivat toiminnallaan tukea ja edistää (Stenvall, 2020, 16). Aikuisten onkin tärkeää pohtia omaa näkemystään siitä mitä lasten osallisuus heille tarkoittaa. Pedagogisen toiminnan, erilaisten osallisuutta tukevien menetelmien käytön lisäksi aikuisten tulee tietoisesti ja asiaankuuluvasti ottaa lasten mielipiteet huomioon lapsen iästä, taidoista tai kulttuurista riippumatta ja ilman erityistä valta-asemaa lapsiin nähden. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2022, s. 20; Sevón ym., 2021b.) Valta-asema, lasten ja aikuisten välinen suhde pitäisi nähdä muuttuvana ja tilannesidonnaisena, jotta se ei olisi este osallisuuden vahvistamiselle (Sevón ym., 2021a, s. 117).

Ojala (2020) käyttää tutkimuksessaan apuna Corsaron (1997) teoriaa osallisuudesta ja sen vaikutuksesta oppimiseen. Corsaron mukaan osallisuus tekee oppimisesta kaksisuuntaista. Kun lapsi osallistuu vuorovaikutukseen, se synnyttää lapselle uusia merkityksiä liittyen osallisuuteen, syventää lapsen oppimista sekä vahvistaa entisestään lapsen osallisuutta. Tällöin lapsi jäsentää ja löytää uusia merkityksiä oppimistaan asioista, ympäristöstä, kulttuuristaan sekä sosiaalisista suhteistaan. Toisena näkökulmana osallisuudesta voidaan pitää lapsen kuuntelemista. Ojala (2020) kuitenkin pitää kyseistä keinoa varsin passiivisena ja toteaa, että se tarvitsee tuekseen muita aktiivisempia osallisuuden keinoja, kuten lapsen ottamisen mukaan päätöksentekoon. Ottamalla lapsia mukaan päätöksentekoon ja kuulemalla lapsen mielipiteitä heitä koskevista asioista, saadaan lapsen kokemusta osallisuudesta vahvistettua. Varsinkin muutoksissa lapsille on tärkeää, että heidän näkemyksiään ja mielipiteitään kunnioitetaan, koska se tekee muutoksista lapsille mielekkäitä ja vaikuttavia (Ojala, 2020, s. 169–170).

Lapsi hahmottaa siirtymän perusopetukseen luonnollisena jatkumona esiopetukselle. Perusopetukseen siirtyminen ja sen merkitys on lapsen näkökulmasta enemmän yhteisöllinen kuin yksilöllinen. Varsinkin sosiaalisten suhteiden kuten kavereiden merkitys on lapselle keskeinen. (Ojala, 2020, s. 134–135.) Lapsen hyvinvoinnin kannalta ja onnistuneen siirtymän kannalta on tärkeää huomioida lapsen osallistuminen sekä sosiaaliset suhteet (Ojala, 2020, s. 160–161).

4.2 Inklusion huomioiminen siirtymässä

Inklusio on kokonaisvaltainen tapa ajatella. Sitä ohjaavat tietyt arvot, kuten tasa-arvo, yhtäläiset oikeudet ja yhdenvertaisuus, syrjimättömyys sekä moninaisuuden arvostaminen. Lisäksi kasvatuksen näkökulmasta tärkeitä inklusiota ohjavia arvoja ovat osallisuus ja yhteisöllisyys. (Helsingin kaupunki, 2022b, s. 5; Viitala, 2019.) Inklusiivisuus on varhaiskasvatuslaista ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista nouseva tavoite sekä varhaiskasvatuksessa että esiopetuksessa. Se on varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana. (Helsinki, 2022, s. 12, 16, 26; Opetushallitus, 2014.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on inklusiivisuuden periaatteiden mukaan tukea lasten oppimisen edellytyksiä sekä edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellista tasa-arvoa (Helsingin kaupunki, 2022b, s. 5). Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään lasten osallisuutta ja oppimista sekä vastataan lasten tarpeisiin. Jokaiselle lapselle tarjotaan sopivia oppimisen haasteita sekä tarvittava tuki. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa yhdessä vertaistensa kanssa. (Helsinki, 2022, s. 12, 16, 26.)

Tasa-arvo on yksi esiopetuksen ja inklusion perusarvoista (Ojala, 2020, s. 105–106.). Kaikilla lapsilla on oikeus saada tasa-arvoista opetusta ja kehityksen tukea, riippumatta asuinpaikkakunnastaan (Ojala, 2020, s. 129–130). Tasa-arvon toteuttamista pyritään järjestämään siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua laadukkaaseen ja yhdenvertaiseen esiopetukseen, riippumatta esimerkiksi kulttuuritaustasta tai uskonnollisesta vakaumuksesta. (Ojala, 2020, s. 105–106.) Yhdenvertaisen esiopetuksen toteuttaminen koko maassa on kuitenkin

haasteellista joustavien esiopetuksen järjestelyjen sekä erilaisten toimintamuotojen ja -kulttuurien vuoksi. (Ojala, 2020, s. 129–130.) Inklusiivinen kasvatustall kokonaisuudessaan tulisikin nähdä koko yhteiskuntaa muokkaavana ilmiönä. Inklusiion toteutumista eri oppimisympäristöissä tulee arvioida eri tasoilla sekä samalla ottaa huomioon toiminnan taustalla olevat rakenteet sekä esiopetuksessa toteutuvan pedagogiikan näkökulma. (Harkoma ym., 2022, s. 82–87.) Inklusiiossa tulee ajatella, että ryhmän jäsenten erilaisuus on voimavara eikä este. Jotta tulevaisuudessa kaikki kansalaiset tuntisivat kuuluvansa johonkin yhteisoon, on tärkeä luoda inklusiiviselle ajattelulle pohja jo lapsuusiässä. (Karlsudd, 2021, s. 1–3.)

Jo pienellä lapsella on kyky huomioida eroja ja yhtäläisyyksiä eri ihmisissä. Näitä eroja sekä yhtäläisyyksiä tarkastelemalla lapset tunnistavat ja vahvistavat mahdollista kuulumistaan eri ryhmiin sekä yhteisöihin. Tämän takia erilaiset kasvatustall ympäristöt ovat lapsen yhteenkuuluvuudelle mahdollisuuksia mutta myös uhkia. Kasvatustall ympäristöt voivat parhaimmillaan tarjota lapsille ympäristön, jossa on mahdollista kohdata ja luoda suhteita eri taustoista tuleviin lapsiin ja näin edistää yhteisöllisyyttä, tasavertaisuutta sekä yhteenkuuluvuutta. Negatiiviset kokemukset voivat taas vahvistaa lasten välisiä eroja ja mahdollistaa lapsen syrjäytymistä. (Viljamaa & Viitala, 2022, s. 67–68.)

Inklusiivisessa opetuksessa olennaista on auttaa ja tukea kaikkien lasten oppimista ja itseluottamusta omista taidoistaan. Inklusiivisessa toimintaympäristössä jokaisen lapsen vahvuudet ja ainutlaatuisuus huomioidaan sekä tunnistetaan. Vahvuuksien kautta oppiminen ja positiivisten oppimiskokemusten saaminen antaa lapselle enemmän uskoa sekä motivaatiota omiin mahdollisuuksiinsa ja uuden oppimiseen. (Loukomies & Laine, 2023, s. 177–180.) Lapsen oppiminen vahvistuu, kun lapsi voi hyvin ja hänen hyvinvoinnistaan pidetaan huolta. Vastuu lapsen hyvinvoinnista sekä sen edistämisestä on kaikilla lapsen oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen liittyvillä aikuisilla. (Loukomies & Laine, 2023, s. 174–175.)

Yhteenkuuluvuus ja yhteisöllisyys nahdaan inklusiion toteutumisen arvoina. Jokaisella ihmisellä on perustarve kuulua johonkin ja saada tunne yhteenkuuluvuudesta. Kaikenikäisille niin lapsille kuin aikuisille on tärkeä kuulua johonkin

ryhmään tai yhteisöön. (Viljamaa & Viitala, 2022, s. 65–67.) Lapsen näkökulmasta yhteisöllisyys näyttäytyy enemmän kuulumisena johonkin ryhmään tai yhteisöön. Lapsille yhteisöllisyys ei merkitse aina samaa kuin aikuisille. Aikuisten tulisikin huomioida se, että lapsen halu, kyky ja tapa kuulua johonkin voi olla moninainen ilmiö. Lapsen näkökulmasta myös uuden ympäristön seuraaminen sekä tutustuminen siihen on osa yhteisöllisyyden luomista. Siirtymää ajatellessa lapsille merkityksellisintä on nykyisyys, kun taas aikuiset suunnittelevat jo tulevaa. Lapsen silmissä siirtymä alkuopetukseen on luonnollinen asia ja lapsille on tärkeää kiinnittyä tulevan koulun yhteisöön. Koulu on lapselle luonnollinen yhteisö, johon jokainen lapsi kuuluu, kun on sen aika. (Linnilä, 2006, s. 257–258.) Lapsen kiinnittymistä kouluun lisäävät lapsen hyvät sosiaaliset suhteet, kuulluksi tuleminen, kiireettömyys, koulun välittävä ilmapiiri sekä hyvä vuorovaikutuksellinen suhde omaan opettajaan (Loukomies & Laine, 2023, s. 174–175.).

Jotta yhdenvertaisuus ja yhteenkuuluvuus saadaan toteutettua oikealla tavalla, vaatii se toimia sekä resursseja. Se vaatii työympäristöihin osaavaa, ammatillista henkilöstöä, joilla on käytössä tarvittavat tilat ja työvälineet yhdenvertaisen opetuksen toteuttamiseen. Tuomalla kaikki esiopetusta käyvät lapset opiskelemaan yhdessä on ensimmäinen askel kohti inklusiivista oppimisympäristöä, mutta sen jälkeen täytyy myös tehdä tarvittavia ja tarkoituksen mukaisia ratkaisuja, joiden avulla kaikki oppilaat pystyvät osallistumaan opetukseen ja oppimaan omista lähtökohdista riippumatta. (Loukomies & Laine, 2023, s. 37–38.)

5 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain uudistuksen myötä vuonna 2014 oppilashuoltopalvelujen tarjoaminen tuli lain velvoittamaksi myös esiopetuksessa. Kymmenen vuoden aikana esiopetuksen oppilashuoltopalveluja ja samalla myös esiopetuksen kuraattorien työnkuvaa ja toimintatapoja on tutkittu ja pyritty kehittämään.

(Grönmark, 2022; Mäkinen & Niinivirta, 2018.) Esiopetuksen kuraattorien työstä on tehty aikaisempia tutkimuksia, pääsääntöisesti opinnäytetöitä ja pro gradu – tutkimuksia. Tutkimuksissa on käsitelty esiopetuksen kuraattorin työtä, työmenetelmiä ja toimenkuvaa eri näkökulmista. Lamberg-Leinonen (2022) on tutkinut voimavaralähtöisen esiopetuksen kuraattorin työnkuvan kehittämistä Kirkkonummen kunnassa, Mäkisen (2021) tutkimus käsitteli kuraattorityön dokumentointia Helsingin kaupungin esi- ja perusopetuksen oppilashuollossa, Mäkisen ja Niinivirran (2018) työ painottui esiopetuksen kuraattorin toimenkuvaan, Kittilä (2019) ja Grönmark (2022) ovat tutkineet esiopetuksen kuraattorin työnkuvaa moniammatillisen työn näkökulmasta.

Lasten osallisuutta, inklusiota, moniammatillista yhteistyötä sekä opinpolun jatkumoa varhaiskasvatuksesta siihen kuuluvaan esiopetukseen sekä kouluun painotetaan paljon erilaisissa suunnitelmissa kuten valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa ja esiopetussuunnitelmassa sekä niihin perustuvissa paikallisissa suunnitelmissa. Oppilashuollolla ja esiopetuksen kuraattorilla oppilashuollon työntekijänä on oma roolinsa tässä työssä. Esiopetuksen kuraattorien työstä on tehty joitakin tutkimuksia, mutta heidän rooliaan siirtymävaiheessa ei kuitenkaan ole vielä tutkittu. Opinnäytetyön tarkoituksena olikin tutkia esiopetuksen kuraattorien roolia osallisuuden ja inklusion edistäjinä lasten siirtymävaiheessa esiopetuksesta alkuopetukseen.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille esiopetuksen kuraattorien kokemuksia työstään sekä toimivista että ”toimimattomista” toimintatavoista ja -menetelmistä, ja tarjota tietoa esiopetuksen kuraattorin työn kehittämisen tueksi.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisena esiopetuksen kuraattorit näkevät oman työroolinsa lapsen siirtymässä esiopetuksesta alkuopetukseen?
2. Millä keinoilla esiopetuksen kuraattorit tukevat lapsen osallisuutta ja inklusiota siirtymävaiheissa?
3. Miten esiopetuksen kuraattorit kehittäisivät omaa työtään siirtymien, osallisuuden ja inklusion näkökulmista?

5.2 Opinnäytetyön tutkimisympäristö

Tutkimus toteutettiin Helsingin Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla suomenkielisen esiopetuksen oppilashuollossa. Oppilashuoltotyö on monialaista yhteistyötä kasvatuksen ja koulutuksen sekä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan kesken. Oppilashuollon toiminnasta vastaavat alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä, toimipaikka- tai aluekohtaiset yhteisölliset opiskeluhoitoryhmät sekä yksilökohtaiset monialaiset asiantuntijaryhmät. (Helsingin kaupunki, 2023, s. 6.) Helsingin kaupungin opiskeluhoitotyön tavoitteita ovat yhteisöllisyyden ja oppijoiden myötätuntoisen vuorovaikutuksen vahvistaminen sekä yksinäisyyden ehkäiseminen. Yhteisten tavoitteiden lisäksi esi- ja perusopetuksessa panostetaan oppijoiden kouluun kiinnittymiseen ja koululäsnäoloon sekä kiusaamiseen puuttumiseen yhteisöllisen oppilashuollon avulla. Esi- ja perusopetuksen oppilashuoltotyössä painotetaan myös tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimista tukemaan lasten hyvinvointia ja oppimista. Esiopetuksen oppilashuollon palveluita tarjoavat kuraattorit, psykologit, neuvolan terveydenhoitajat ja lääkärit yhteistyössä opetus- ja ohjaushenkilöstön, toimipaikkojen muun henkilöstön sekä lasten ja heidän huoltajiensa kanssa. (Helsingin kaupunki 2023, s. 10,12.) Opinnäytetyössämme keskityimme tutkimaan oppilashuollossa työskentelevien esiopetuksen kuraattorien työtä.

Esiopetuksen kuraattorit tekevät sekä yhteisöllistä että yksilöllistä oppilashuollon työtä. Työhön kuuluu yksilöllisen tuen tarpeen arvioinnin ja tarjoamisen lisäksi yhteisöjen hyvinvoinnin edistämistä, konsultaatiota ja yhteistyötä eri ammattilaisten ja kotien kanssa. (Helsingin kaupunki, 2023, s. 12.)

Helsingin kaupungilla työskenteli opinnäytetyön aineistonkeruun hetkellä yhdeksän suomenkielisen esiopetuksen kuraattoria, joista yksi työskenteli kaksivuotisen esiopetuksen pilottitoiminnassa. Kuraattorit työskentelivät neljässä eri suurpiirissä. Suurpiirit ovat Koillinen, Itäinen- ja Kaakkoinen, Länsi-Pohjoinen ja Eteläkeskinen. (Helsingin kaupunki, i.a.-a.) Jokainen suurpiiri sisältää useita esiopetuksen oppilaaksiottoalueita, joilla jokaisella sijaitsee yleensä useampi esiopetusta tarjoava paikka. Yhteensä esiopetusta tarjoavia paikkoja on yli 200. (Helsingin kaupunki, i.a.-b.) Esiopetusta järjestetään päiväkodeissa ja muutamien

koulujen yhteydessä. Lapsen esiopetuspaikka määräytyy kotiosoitteen mukaiselta esiopetuksen oppilaaksiottoalueelta. Esiopetuspaikka voidaan osoittaa myös muualta kuin omalta esiopetuksen oppilaaksiottoalueelta esimerkiksi kielikylvyn, lapsen erityisen tuen tarpeen tai vuorohoidon vuoksi. (Helsingin kaupunki, i.a.-b.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Laadullinen tapaustutkimus

Opinnäytetyö on laadullinen tapaustutkimus ja sen aineisto on kerätty teema-haastatteluilla. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on inhimillisen toiminnan ainutlaatuisuus. Sen kohteena ovat ihmisten kokemukset, käsitykset ja ajatukset heihin vaikuttavista asioista. Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään kuvaamaan ilmiötä, ymmärtämään toimintaa sekä antamaan mielekäs tulkinta tutkittavasta aiheesta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole saada yleistettävää tietoa vaan tietoa tutkittavasta aiheesta ja ilmiöstä yksittäisten tapausten kautta. (Paalasmaa, 2016; Puusa & Juuti, 2020; Jokinen, i.a.)

Opinnäytetyössämme on tutkimusasetelmana tapaustutkimus. Tätä tapaustutkimusta on tarkoitus lähestyä kokemusnäkökulman kautta. Tapaustutkimuksessa tarkoituksena on saada rakennettua mahdollisimman monipuolinen kuva tutkittavasta aiheesta tutustumalla valittuun aineistoon kokonaisvaltaisesti. (Vuori, i.a.-a.) Tapaustutkimuksemme kohteena olivat esiopetuksen kuraattorit ja heidän työnsä koskien lasten siirtymää esiopetuksesta alkuopetukseen.

Tapaustutkimuksessa tutkimusasetelma rakennetaan yleensä yhden tutkittavan ilmiön edustavaan tapaukseen. Kohteena voi siis olla esimerkiksi jokin ryhmä, tässä tapauksessa esiopetuksen kuraattorit. Tutkijan tulee perehtyä tarkasti ja kokonaisvaltaisesti tutkittavaan asiaan tai ilmiöön ja siitä kertovaan kirjallisuuteen. Tapausta on hyvä rajata ja tarkentaa. (Vuori, i.a.-a.) Tämän takia

työssämme rajasimme esiopetuksen kuraattoreiden tekemää työtä koskemaan pelkästään sitä, kuinka he osallistuvat lasten siirtymiin sekä sitä, kuinka he omalla työllään edistävät ja huomioivat lapsen osallisuuden sekä inklusion siirtymätyössä. Rajasimme myös työtä niin, että tutkimukseen osallistui vain Helsingin kaupungilla suomenkielisessä esiopetuksessa työskentelevät esiopetuksen kuraattorit.

Laadullisessa tutkimuksessa on olennaista saada esille tutkittavien ihmisten näkökulma tutkittavaan asiaan. Siksi tutkimuksissa suositaan menetelmiä, joissa nämä saadaan esille. Tällaisia menetelmiä ovat esimerkiksi erilaiset haastatteluja havainnointimenetelmät, elämänkerrat ja lehtiartikkelit. (Puusa & Juuti, 2020.) Tapaustutkimuksessa pyritään tuottamaan mahdollisimman kokonaisvaltainen ja monipuolinen kuvaus tapauksesta. Tapaustutkimuksessa voidaan yhdistellä erilaisia aineistoja kuten haastatteluja, tilastoja sekä asiakirjoja. (Vuori, i.a.-a)

Tapaustutkimusta voidaan lähestyä kokemusnäkökulmasta. Kokemusnäkökulmassa tutkija on kiinnostunut nimenomaan näistä tutkimukseen osallistuvien yksilöiden kokemuksista. Tutkimuksen tavoite ei tällöin ole tuottaa objektiivista tietoa eikä luoda mahdollisia selityksiä, vaan tarkoituksena on ymmärtää tutkittavien omia kokemuksia tutkittavasta aiheesta. Aineistoa analysoidessa lähdetään liikkeelle aineistolähtöisesti ja pysymällä mahdollisimman avoimin mielin aineistolle sekä siitä esiin nouseville asioille. (Jokinen, i.a.)

Aineiston hankinnalla, analysoinnilla ja tulkinnalla on merkittävä rooli laadullisessa tutkimuksessa. Laadullinen tutkimus on usein aineistolähtöistä ja analyysivetoista. Sille on tyypillistä vuoropuhelu teorian ja aineistojen käsittelyn välillä. Laadullisen tutkimuksen menetelmät ovat induktiivisia eli johtopäätöksiä pyritään tekemään aineistosta käsin. (Juuti & Puusa, 2020b.; Juhila, i.a.)

6.2 Aineistonkeruu

Opinnäytetyömme aineistonkeruumenetelmäksi valitsimme teemahaastattelun. Haastattelujen avulla saimme parhaiten tietoa tutkimuksemme kohteena olevien

eli esiopetuksen kuraattorien näkökulmista ja kokemuksista asiasta. Haastattelut ovat aineistonkeruumenetelmänä hyvin joustava ja siten hyvin monipuolisesti käytettäviä. Haastatteluaineisto on aina tilannesidonnaista ja koostuu subjektiivisista kokemuksista. (Puusa, 2020.) Haastattelut suoritimme ennalta määriteltujen teemojen pohjalta teemahaastatteluna.

Teemahaastattelussa on sovittu etukäteen teemat, joiden mukaan haastattelu toteutetaan. Haastattelun teemat liittyvät tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Teemoihin voi liittyä myös syventäviä kysymyksiä, joiden avulla on mahdollista saada tarkempia vastauksia. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Opinnäytetyömme haastattelussa oli kolme pääteemaa, joihin haastattelukysymykset liittyivät. Ensimmäisenä teemana oli lapsen siirtymä ja se, kuinka esiopetuksen kuraattorit osallistuvat lapsen siirtymään. Toisena teemana oli lapsen osallisuus ja inklusio sekä se, kuinka esiopetuksen kuraattorit tukevat näitä teemoja omalla työllään. Viimeisenä teemana käsiteltiin työn kehittämistä etenkin lapsen siirtymien näkökulmasta.

Hyvän tieteellisen käytännön periaatteita noudattaen hankimme tutkimusluvan Helsingin kaupungilta. Tutkimusluvan tarvitsimme aineiston keräämistä eli haastattelujen tekemistä varten. Haastatteluihin osallistuneita informoimme tutkimuksen tarkoituksesta, osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä aineiston käsittelystä ja säilyttämisestä opinnäytetyöprosessin ajan. Aineiston käsittelyssä ja analysoinnissa pyrimme rehellisesti ja avoimesti käsittelemään ja kirjaamaan prosessin kulkua ja tehtyjä päätöksiä perusteluineen.

Tutkimusluvan saamisen jälkeen lähetimme tutkimuksen infokirjeen (Liite 1) sähköpostitse kaikille Helsingin kaupungin suomenkielisen esiopetuksen kuraattoreille saadaksemme mahdollisimman monta osallistujaa mukaan sekä saadaksemme mahdollisimman paljon monipuolista tutkimustietoa. Tutkimukseen halukkaat osallistujat ilmoittivat osallistumisestaan sähköpostitse tutkijoille. Haastattaviksi ilmoittautui neljä esiopetuksen kuraattoria, joiden kanssa sovimme haastatteluajankohhta henkilökohtaisesti.

Ennen haastatteluja lähetimme haastattelukysymykset ja -teemat esiopetuksen kuraattoreille etukäteen tutustuttavaksi (Liite 2). Haastatteluiden alussa tiedotimme osallistujia myös siitä, että tutkijat saattavat esittää tarkentavia kysymyksiä teemoihin liittyen. Tämän avulla pyrimme mahdollistamaan mahdollisimman suuren ja monipuolisen tietomäärän saamisen tutkittavasta aiheesta.

Pidimme haastattelut etänä käyttäen Teams-sovellusta. Nauhoitimme haastattelut ja nauhoitteiden pohjalta teimme myöhemmin aineiston litteroinnin. Haastattelun nauhoittamisesta tiedotimme tutkimukseen osallistuvia. Haastattelujen nauhoituksia/ videotallenteita (ja litteroitua aineistoa) säilytimme sähköisissä tiedostoissa, joihin vain meillä tutkijoilla oli pääsy.

Teemahaastattelun avulla saimme merkityksellisiä vastauksia koskien esiopetuksen kuraattoreiden työtä liittyen lasten siirtymiin sekä siihen, kuinka he omalla työllään edistävät lasten osallisuutta sekä inklusiivisuutta. Pidettyämme neljä haastattelua totesimme, että aineisto alkaa toistaa itseään ja on valmis. Saatujen vastausten perusteella huomasimme, että aineistossa on saavutettu saturaatio.

6.3 Aineiston analysointi

Laadullisen tutkimuksen aineiston analyysissä tavoitteena on kuvailla, tulkita ja ymmärtää tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä. Analyysin laatu on kiinni tutkijan kyvystä tulkita ja ymmärtää tutkittua ilmiötä. (Juuti & Puusa, 2020a.) Aineistolähtöistä analyysiä tehdessä on tärkeää keskittyä siihen mistä teemoista ja aiheista aineisto kertoo. Aineisto tällöin ohjaa analyysin tekoa. Olennaista on nostaa esille keskeisimmät asiat ja olla avoin aineistolle. Aineistoa tulisi myös analysoida ottaen huomioon aineiston omat lähtökohdat, ilman teorian vaikutusta. (Tuomi & Sarajarvi, 2018.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan nähdä kolmivaiheisena prosessina, johon kuuluu aineiston pelkistäminen, aineiston luokittelu ja teoreettisten käsitteiden luominen (Tuomi & Sarajarvi, 2018). Ensimmäisenä vaiheena haastatteluiden toteuttamisen jälkeen pyrimme litteroimaan saadun aineiston kirjalliseen

muotoon. Litteroinnissa hyödynsimme Teams-nauhoituksen litterointiominaisuutta. Litteroidut aineistot kuitenkin kuunneltiin läpi ja muokattiin ymmärrettävään muotoon ennen analysoinnin aloitusta. Tämän jälkeen aloitimme aineiston koodaamisen ja pelkistämisen. Pelkistäminen voi olla joko auki kirjoitetun aineiston tiivistämistä tai pilkkomista osiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tarkoituksenaamme oli, että asetetut tutkimuskysymykset ja teemahaastattelun kysymykset sekä teemat ohjasivat aineiston pelkistämistä. Pelkistämisessä on tarkoitus koodata tutkimuksen kannalta olennaiset ilmaukset (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Koska tarkoitus oli litteroida tutkimuksen kannalta olennaiset ilmaukset, emme litteroineet koko haastatteluaineistoa sanasta sanaan. Tutkijan tulee kuitenkin tuntea oma aineistonsa läpikohtaisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Litteroitua aineistoa tutkimukseen kertyi 38 sivua, käsittäen kaikki neljä haastattelua. Haastateltavat eroteltiin toisistaan käyttämällä lyhenteitä H1, H2, H3 ja H4.

Litteroidusta tekstistä saimme alkuperäisilmauksia, joita alleviivasimme ja korostimme eri väreillä riippuen siitä minkä teeman alle ilmaukset kuuluivat. Aineisto tulee käydä huolellisesti läpi ja sen koodauksen on oltava systemaattista (Vuori, i.a.-b). Tämän jälkeen listasimme ylös kaikki alleviivatut ja korostetut ilmaukset sekä jaottelimme ilmaukset taulukoihin teemojen mukaan. Jaottelun jälkeen alkuperäisilmaukset muutettiin taulukoissa pelkistettyyn muotoon.

Pelkistämisvaiheessa tulee huomioida se, että ilmauksista voi löytyä useita eri ilmauksia. Tarkoituksena onkin etsiä sekä löytää pelkistetyistä ilmauksista samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Kirjaamalla pelkistetyt ilmaukset saadaan luotua pohjaa luokittelulle. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Seuraavalla sivulla taulukossa 1 esimerkkejä siitä kuinka alkuperäisilmaukset muutettiin pelkistettyyn muotoon.

Taulukko 1. Pelkistäminen

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
"Ja tokihan siinä keväällä sitten. Lasten kanssa jo enemmänkin aletaan puhua siitä kouluun siirtymästä niinku henkisellä tasolla."	Lasten kanssa keskustellaan siirtymistä
"lapset siirtyy esiopetuksesta kouluun ja se on iso vaihe lapsille"	Siirtymä on iso vaihe lapsen elämässä
"Siirtoneuvotteluissa mukana järjestämässä niitä ja osallistumassa niihin."	Siirtoneuvotteluiden järjestäminen ja osallistuminen

Kun pelkistetystä aineistosta löydetään samaa ilmiötä kuvaavia käsitteitä/huomioita, nämä käsitteet/ilmiöt voidaan ryhmitellä ja luokitella. Näistä muodostuvat alaluokat ja alaluokat nimetään niiden sisältöä kuvaavalla tavalla. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Pelkistettyä ja teemojen mukaan jaoteltua aineistoa läpikäymällä pystyimme yhdistämään ja erottelmaan ilmauksia erilaisiin luokkiin ja muodostamaan näistä luokista mahdollisia käsitteitä tutkittavasta ilmiöstä. Yhdistelemällä eri alaluokkia saatiin luotua yläluokkia ja puolestaan yhdistämällä yläluokkia saimme muodostettua pääluokkia. Lopulta saimme muodostettua aineistosta yhdistävät luokat, jotka olivat yhteydessä luotuihin tutkimuskysymyksiin. Taulukossa kaksi on esitelty esimerkkejä siitä, kuinka luokittelimme eri ilmauksia.

Taulukko 2. Esimerkki luokittelusta

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Suunnitellaan moniammatillisissa tiimeissä	Moniammatillinen työ	Moniammatillinen yhteistyö
Yhteistyö eri ammattilaisten kanssa		
Verkostoneuvottelut ja lapsen verkoston yhteen tuominen.	Verkostotyö	

Aineiston luokittelun jälkeen seuraava vaihe on teoreettisten käsitteiden luominen. Tässä vaiheessa tarkoitus on erottaa tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoituneen tiedon perusteella saada muodostettua teoreettisia käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Aineiston analyysissä etenimme alkuperäisistä ilmauksista kohti teoreettisia käsitteitä ja tulevia johtopäätöksiä.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä on siis tarkoitus yhdistellä eri käsitteitä sekä luokkia ja näin saada vastauksia asetettuun tutkimuskysymykseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Analyysin ja koodauksen avulla pyritään perustelemaan ja tekemään päättelyjä tutkimuskysymyksiin liittyen (Juuti, P. 2020). Aineiston analyysi perustuu tulkintaan ja tutkijan päättelyyn, jossa on tarkoitus edetä kohti käsitteellistä näkemystä tutkittavasta asiasta. Analyysissä myös empiirinen aineisto on tarkoitus liittää teoreettisiin käsitteisiin. Tulosten esittelyssä tulee kuvata luokittelun pohjalta muodostetut käsitteet ja luokat sekä niiden sisällöt. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Johtopäätöksiä tehdessä on tärkeää huomioida se, mitä tutkittavat asiat merkitsevät tutkittavalle. Analyysiä tehdessä on siis tärkeää ymmärtää koko ajan tutkittavan näkökulmaa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

7 TULOKSET

7.1 Lapsen siirtymä esiopetuksen kuraattorin näkökulmasta

Haastatteluaineisto osoittaa, kuinka moninainen kuraattorin rooli voi olla lapsen siirtymässä esiopetuksesta alkuopetukseen. Esiopetuksen kuraattorit näkevät lapsen siirtymän alkuopetukseen isona muutoksena sekä vaiheena lapsen elämässä. Siirtymä esiopetuksesta alkuopetukseen on lapsen opintopolun luonnollinen jatkumo. Kuraattorit myös määrittelevät siirtymää hyvin yhtenäisesti kertomalla sen kokonaisvaltaisesta merkityksestä, joka sisältää fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen muutoksen lapsen elämässä. Siirtymän määrittelyn esimerkkejä esiteltä alla olevissa sitaateissa. Jotta lapsen ja siirtymän kokonaisvaltainen tilanne tulee huomioitua, tulee selvittää myös siirtymään liittyvät mahdolliset haasteet lapsen kannalta. Näitä haasteita voivat olla esimerkiksi lapsen tuen tarve tai kaverisuhteet. Siirtymän tulisi olla selkeä ja johdonmukainen huomioiden lapsen etu sekä tarpeet. Esiopetuksen kuraattoreiden mukaan siirtymä kestää koko esiopetusvuoden ja tämän esiopetusvuoden aikana onkin tarkoitus alkaa valmistella lasta tulevaa alkuopetusta varten.

Ja siihen kuuluu sekä se fyysinen siirtyminen sinne eri taloon, toimintaympäristöön, sitten sosiaaliseen ympäristöön ja ryhmään ja sitten myös se, onko se sitten psyykkinen siirtyminen (H2)

Se kun lapsi siirtyy niin kun tavallaan toisesta niin kun paikasta tai kun siirtyy niin kun opin polullaan astetta ylemmäs (H3)

Esiopetuksen kuraattorin työkuva lapsen siirtymässä on hyvin laaja ja moninainen. Esiopetuksen kuraattorit pyrkivät tapaamaan ja kohtaamaan lapsia sekä yksilöllisesti että ryhmätasolla. Kaikkien lapsien kohdalla yksilökohtainen tapaaminen on kuitenkin haastavaa ja mahdotonta, koska jokaisella kuraattorilla on hyvin suuri oppilasmäärä. Esiopetuksen kuraattorit pyrkivät oman toimintansa avulla valmistelemaan lasta tulevaa siirtymää varten. Heidän mielestään siirtymävaiheessa on myös tärkeää keskustella lasten kanssa tulevasta siirtymästä sekä mahdollisesti tutustua tulevaan koulupaikkaan ja opettajiin. Lasten kanssa on myös tärkeää harjoitella koulutaitoja, mikä edistää lapsen sitoutumista tulevaan alkuopetukseen. Alla olevissa sitaateissa esitellään, kuinka lapsia valmistellaan siirtymiä varten.

Tutustutaan etukäteen lapsen kanssa tai lasten kanssa siihen tulevaan kouluun ja tuleviin opettajiin ja henkilökuntaan niin että ne asiat on lapselle tuttuja ja sitten harjoitellaan eskarissa ja kotona niitä tarvittavia taitoja sinne kouluun. (H2)

tietenkin lapsen tapaamisia, mutta niitä ehtii just tällä asiakasmäärillä hirveän vähän tehdä (H4)

Siirtymävaiheessa on tärkeää huomioida jokainen lapsi ja hänen mahdolliset tuen tarpeensa. Esiopetuksen kuraattorit alkavat hyvissä ajoin suunnittelemaan ja enakoimaan lasten tulevaa siirtymää osana moniammatillista tiimiä. Varsinkin lapsen tuen asioissa esiopetuksen kuraattorit toimivat aktiivisesti koko esiopetusvuoden ajan. Lasten tukea ja sen hakemiseen liittyviä asioita ja asiakirjoja aletaan pohtimaan ja suunnittelemaan moniammatillisena yhteistyönä heti esiopetusvuoden alussa. Tuolloin kuraattorien on myös tarkoitus kiertää eri esiopetusryhmiä ja selvittää kuinka lapset ja ryhmät voivat yhteisöllisellä tasolla. Kuraattorit kuvailivat omaa rooliaan siirtymissä seuraavilla tavoilla.

Aikuisethan ruvetaan miettimään. Mahdollisia tukitoimia ja muita jo niin kun, silloin heti esiopetus vuoden syksyllä. (H1)

Oma rooli on siinä niin on olla mukana niitten lasten oppimisen tuen asiakirjoissa (H4)

Tiedonsiirto ja siirtoneuvottelut nousivat esiin kaikilla haastateltavilla. Siirtymissä kuraattorin rooli on kutsua koolle moniammatillisia tiimejä tai olla osana moniammatillista tiimiä (tätä kuvattu seuraavassa sitaatissa), joissa keskustellaan lapsen siirtymisestä alkuopetukseen ja hänen mahdollisesta tuen tarpeestaan. Kuraattoreiden mielestä siirtoneuvotteluissa on tärkeää tuoda esiin kaikki lasta koskevat asiat ja asiakirjat ja näin varmistaa, että lapsi saa tarvitsemaansa tukea myös koulun puolella. Tiedonsiirron avulla pidetään huoli lapsen oppimisesta ja kehitymisestä sekä tarvittavista tukitoimista myös koulun puolella.

Siirtoneuvotteluissa mukana järjestämässä niitä ja osallistumassa niihin. (H1)

Esiopetuksen kuraattorit työskentelevät osana moniammatillista oppilashuoltoa ja he kokivat tärkeäksi tehdä aktiivista yhteistyötä eri verkostojen ja moniammatillisten tiimien kanssa. Alla olevissa sitaateissa kuraattorit kertovat moniammatillisesta työstä. Lapsen siirtymävaiheen suunnittelu sekä toteutus moniammatillisissa tiimeissä tukee siirtymävaiheen kokonaisvaltaisuuden huomioimista. Esiopetuksen kuraattorit kokivat, että heidän tehtävänä on pitää huoli siitä, että moniammatillinen tiimi toimii lapsen edun mukaisesti.

Me ollaan moniammatillisissa tiimeissä suunnittelemassa. (H1)

Yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa ja niin, että kaikki esiopetus oppilaiden tarpeet tulisi huomioitua ja niihin vastattua. (H1)

Lapsen eri verkostojen lisäksi kuraattori tekee yhteistyötä myös lasten huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön kanssa. Kuraattoreiden tarkoitus on konsultoida lapsen huoltajia esimerkiksi lapsen tukeen liittyvissä asioissa sekä siirtymisessä alkuopetukseen. Kuraattorit mainitsevatkin haastatteluihin konsultoinnin merkityksen työssä. Heidän mukaansa on tärkeää viedä tietoa eteenpäin varsinkin huoltajille, jotta heillä olisi selkeämpi kuva oman lapsen asioista sekä uudesta

koulumaailmasta. Kuraattorit myös konsultoivat esiopetuksen henkilöstöä arjessa. Esiopetukseen viedään tarvittaessa tietoa liittyen etenkin lasten tuen toteuttamiseen sekä järjestämiseen esiopetusvuoden aikana. Tärkeää on myös tuoda esille uutta tietoa, materiaalia sekä käytäntöjä. Seuraavat sitaatit kuvaavat kuraattorin tekemää yhteistyötä vanhempien kanssa sekä työn konsultaatiotehtäviä.

Etukäteen tietysti siellä eskarissa ja sitten vanhempien kanssa. (H3)

Neuvoa tai konsultaatiota, niin sitten tietysti pystyy tarttumaan paremmin siihen sen lapsen asiaan ja miettiä tietysti lähinnä se opettajan kanssa. (H3)

Siirtymissä tehtävän työn haasteena nousi esiin lasten osallisuus ja sen huomiointi siirtymissä. Lapsi pääsee hyvin harvoin vaikuttamaan ja osallistumaan häntä koskeviin päätöksentekoihin tai palavereihin. Lapsen mielipide tulee esille enemmän aikuisten kautta esimerkiksi hänen kanssaan työskentelevän esiopetuksen työntekijöiltä. Esiopetuksen kuraattorit nostivatkin esiin sen, alla oleva sitaatti, että tämän takia lapsen ääni koko prosessissa tulee heikosti esille ja sitä tulisi kehittää tulevaisuudessa.

Siinä prosessissa lapset on jotenkin huonosti mukana ja mun mielestä lapset voisi olla enemmän. (H4)

Esiopetuksen kuraattorit näkevät lapsen siirtymän tärkeänä vaiheena lapsen oppimisen jatkumoa ajatellen. Lapsi ja hänen tarpeensa tulisi huomioida niin yksilökuin ryhmätasolla siirtymää suunniteltaessa. Siirtymän tulisi aina olla hyvin suunniteltu ja toteutettu lapsen mielipide huomioituna. Esiopetuksen kuraattorit pyrkivät yhdessä osana moniammatillista tiimiä varmistamaan sen, että lapsen siirtyessä alkuopetukseen, kaikki mahdollinen tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan siirtyy alkuopetuksen puolelle. Esiopetuksen kuraattorit nostivat esille myös haasteita liittyen siirtymässä tehtävään työhön. Haasteet liittyivät suuriin oppilasmääriin sekä lapsen osallisuuden huomioimiseen, joka toteutuu tällä hetkellä heidän näkökulmastaan huonosti.

7.2 Lapsen osallisuuden ja inklusion huomioiminen siirtymissä

Kuraattorit määrittivät osallisuutta seuraavasti: se on vaikuttamista, kuulumista, osallistumista ja toiminnan arviointia. Osallisuuteen kuuluu myös se, että kaikilla lapsilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua. Lapsen osallisuus oli tärkeä aihe kuraattoreille ja he nostivatkin esiin sen, kuinka heikkoa lasten osallisuus tällä hetkellä on siirtymissä sekä sen prosesseissa. Muutaman kuraattorin mielestä lapsen osallisuus ei tällä hetkellä toteudu halutulla tavalla ja nostivat esiin sen, että lapsilla on todennäköisesti paremmat osallisuuden mahdollisuudet vasta kouluun siirryttyä. Esiopetuksessa ja varsinkin siirtymissä lapsen ääni sekä mielipide kuullaan enemmän aikuisten, kuten huoltajien ja opettajien kautta. Kuraattorit nostivat esille esimerkiksi sen, että siirtymissä lapset voivat osallistua omaan siirtymäänsä toivomalla tulevalle luokalleen tuttuja kavereita, mutta siitä ei ole tietoa, toteutuvatko nämä lasten toiveet koululuokkia rakennettaessa. Kuraattorit pohtivat osallisuutta seuraavasti.

Lapsi tuntee kuuluvansa tai ylipäänsä ihminen tuntee kuuluvansa johonkin yhteisöön. (H3)

Lapsella on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja tulee niissä kuulluksi ja nähdyksi. (H4)

Se on niinku mun mielestä tosi tota niinku huonolla tolalla se lasten osallisuus yli ylipäänsä, että lapset osallistuu tosi huonosti niinku tässä esiopetus iässä. (H4)

Kuraattorien työrooliin kuuluu osallisuuden vahvistaminen esiopetuksessa. Kuraattorit vierailevat pyydettyä sekä tarvittaessa ryhmissä ja nostavat esille osallisuutta ja sen näkyvyyttä arjessa. He pyrkivät työllään myös tuomaan esille lapsen äänen ja edun. Lasten osallisuutta pyritään kehittämään erilaisilla työmenetelmillä kuten havainnoimalla lapsia ja ryhmää, yksilö-/ryhmätapaamisilla sekä harjoittelemalla lasten kanssa sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja. Alla esimerkki siitä kuinka kuraattori pyrkii edistämään lapsen osallisuutta.

Tavata ja käydä sen lapsen kanssa tai useamman lapsen kanssa yhdessä keskustelua jotenkin siitä koulun aloittamiseen liittyvistä tuntemuksista ja ajatuksista. (H1)

Esiopetuksen kuraattorit pitävät inklusiota ja yhteisöllisyyttä tärkeinä työn arvoina. Työssä painotetaan yhteenkuuluvuutta ja kuraattorit nostavat työssään esiin yhteisöllisyyden näkökulmaa, esimerkkinä alla oleva sitaatti. Lapsille ja koko esiopetusryhmään on tärkeää luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta, huomioida sosiaaliset suhteet sekä rakentaa niitä. Inklusiivissa oppimisympäristössä on huomioitu lisäksi esteettömyys sekä monikulttuurisuus. Myös lapsen henkilökohtaiset tuen tarpeet tulee huomioida ja järjestellä lapsen edun mukaisesti. Inklusion toteutuminen vaatii ammattitaitoisen henkilöstön sekä kunnioittavaa ja sensitiivistä työtettä.

Painotan, siihen semmoiseen yhteisölliseen työhön ja sen toteuttamiseen yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön kanssa. (H1)

Osallisuuden ja inklusion vahvistaminen on osa esiopetuksen kuraattorien työnkuvaa. He kokevat tärkeäksi konsultoida ja jakaa tietoa esiopetuksen henkilöstölle siitä, mitä osallisuus ja inklusio on ja kuinka ne tulisi huomioida esiopetuksen arjessa. Tietoa siirtymistä jaetaan lasten vanhemmille ja muille yhteistyötahoille, jotka osallistuvat lasten siirtymään. Lapsen siirtymän kannalta yksi tärkeimmistä yhteistyötahoista on lapsen tuleva koulu. Esiopetuksen kuraattorit vievät tietoa lapsesta ja hänen mahdollisista tuen tarpeistaan tulevaan alkuopetuspaikkaan. Kuraattorit vievät tietoa kouluun myös koko esiopetusryhmän näkökulmasta.

Me nostetaan esiin niitä asioita liittyen osallisuuteen, inklusiivisuuteen ja keskustellaan niistä ja herätellään henkilökuntaa ja sitten pidetään yllä keskustelua, siitä osallisuuden ja inklusiivisuuden merkityksestä. (H2)

Lapsen näkökulmasta esiopetuksen kuraattorin tulisi olla lapselle turvallinen ja luotettava aikuinen. Heille on tärkeää tavata lapsia niin yksilö- kuin ryhmätasolla, olla läsnä ja kuulla lasten mielipiteet. Tarkoituksena on löytää lasten kannalta toimivat tukikeinot ja menetelmät, huomioiden sekä lasten että vanhempien toiveet ja mielipiteet.

Olemalla mukana siellä lasten esiopetus arjessa mahdollisimman paljon turvallisena aikuisena, jolle voi sitten halutessaan kertoa asioita. (H2)

Esiopetuksen kuraattorit painottavat työssään yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Heidän työssään on tärkeää havainnoida esiopetusryhmiä ja tehdä havainnoiteja siitä, kuinka ryhmässä toteutuu lasten osallisuus, inkluusio ja yhteisöllisyys. Olenaista on jakaa tietoa esiopetuksen opettajille sekä muille yhteistyötahoille siitä, kuinka inklusion ja osallisuuden tulisi ryhmässä sekä lapsissa näkyä. Kuraattoreiden mielestä lasten osallisuutta tulisi kehittää siirtymän eri prosesseissa ja pohtia sitä, kuinka lasta saataisiin paremmin mukaan häntä koskeviin päätöksiin.

7.3 Työn kehittäminen

Kaikki esiopetuksen kuraattorit nostivat esiin koulun kanssa tehtävän yhteistyön, sen merkityksen ja kuinka sitä tulisi kehittää tulevaisuuden kannalta. Yhteisiä toimintatapoja yhteistyölle ei ole luotu, mikä tarkoittaa sitä, että siirtymätyö on hyvin erilaista eri koulujen ja alueiden sisällä. Kuraattorit haluaisivat kehittää yhteisiä yhteistyötapoja koulujen kanssa yhdessä sekä toivovat, että koulun puolelta saataisiin lisää ihmisiä mukaan siirtymiin, yhteistyöhön ja kehittämiseen. Kuraattoreista tuntuu siltä, että koulun kanssa tehtävässä työssä on paljon tietokatkoksia ja siirtoneuvotteluista puuttuu yhtenäiset rakenteet. Myöskään koulun tarjoamista mahdollisista tukeen liittyvistä palveluista ei tiedetä tarpeeksi. Kuraattorit toivoivat, että koulun kanssa olisi hyvä rakentaa yhteisiä toimintamenetelmiä sekä rakenteita, jotta siirtymätyö ja tiedonsiirto olisi jatkossa toimivampaa sekä selkeämpää.

Eskarin ja koulun tekemä yhteistyö, niin jotenkin siihenkin semmoista struktuuria. Yhteistyö on tosi erilaista eri taloilla. (H3)

Koulun puolen väkeä toisaalta saa vähän patistaa mukaan siihen yhteistyöhön. (H1)

Esiopetuksen kuraattoreiden mukaan yhteistyö oppilashuollon sisällä toimii hyvin ja he kokevat, että yhteistyötavat ovat riittäviä. Myös yhteistyö moniammatillisissa verkostoissa toimii, jos itse on aktiivinen koollekutsuja ja toimija. Oppilashuollon ulkoisten verkostojen kuten sosiaalihuollon tai terveydenhuollon palveluiden kanssa olisi myös hyvä kehittää yhteistyötä ja sen toimintatapoja.

Yhteistyö toimii tosi hyvin, mutta osan kanssa siinä on kyllä vielä aika paljon kehitettävää. (H2)

Kuraattoreiden ja opiskeluhuollon työntekijöiden välillä yhteistyö toimii tosi hyvin. (H3)

Esiopetuksen kuraattorin työssä näkyy paljon alueelliset eroavaisuudet sekä yksiköiden väliset erot työssä. Kuraattorit nostavat esille sen, että esiopetuksen kuraattori on melko uusi yhteistyökumppani oppilashuollossa. Tästä johtuu osittain juuri se, että yhtenäisiä rakenteita ei olla vielä saatu kehitettyä ja jokainen kuraattori tekee työtä omalla tavallaan. Kuraattorit toivovatkin, että yhtenäisiä rakenteita saataisiin kehitettyä esiopetuksen kuraattorin työlle. Työlle tulisi kehittää yhtenäisiä ja selkeitä toimintamalleja. Kuraattorit toivovat tulevaisuuden kannalta myös lisää resursseja oppilashuoltoon, jotta lapset saisivat nopeammin sekä tehokkaammin tarvittavan tuen. Oppilashuollon ja esiopetuksen kuraattoreiden mitoitusten toteutuminen tulevaisuudessa mahdollistaisi sen, että kuraattoreilla olisi enemmän aikaa olla läsnä lapsille ja huomioida lapsia enemmän yksilöllisesti.

Tää on niin tekijänsä näköistä, että jokainen tekee tätä vähän omalla tavallaan ja sitten tuntuu, että ainakin Helsingissä se on tosi paljon sitä, että minkälaisia ne alueet on. (H3)

Esiopetuksen kuraattorit nostivat esille sen, että työtä ja varsinkin siirtymätyötä pyritään koko ajan kehittämään. Helsingin oppilashuollossa on menossa kaksi eri hanketta. Toisessa pyritään kehittämään yhteisöllistä oppilashuoltoa ja toisessa lapsen inklusiota sekä osallisuutta siirtymät huomioiden. Kuraattorit pyrkivät vahvistamaan yhteisöllisyyttä sekä painottamaan työtään enemmän yhteisöihin.

Itse asiassa tähänkin on just alkanut semmoinen yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämishanke. (H1)

Siirtymää ollaan tässä koko aika kehittämässä. On semmoinen oikeus oppia hanke. (H1)

Esiopetuksessa on myös selkeä tarve rakentaa selkeitä palvelupolkuja lapsille ja perheille. Esiopetuksen kuraattorit nostivat esille tarpeen luoda näitä palvelupolkuja, jotta lapsia sekä perheitä saataisiin ohjattua nopeammin ja laadukkaammin tarvittavien palveluiden piiriin. Myös kolmiportaisen tuen toteuttamiseen siirtymävaiheessa tarvittaisiin selkeä struktuuri ja toimintamalli, josta hyötyisivät niin lapsi ja perhe kuin myös esiopetuksen ja oppilashuollon henkilöstö.

Kolmiportainen tukikin, semmoinen selkeä struktuuri. Sitten selkeyttää, että osaisi neuvoa niitä opettajia siellä eskarissa että, miten nämä hommat menee. (H3)

Semmoinen mihin pitäisi, joku järkevä polku, että se on niinku kaikille selkeätä, että miten toimitaan silloin. (H3)

Siirtymätyötä ajatellen tärkeää olisi jatkon kannalta kehittää yhteistyötä koulun kanssa. Siirtymäyhteistyölle tulisi kehittää yhteiset rakenteet ja toimintatavat, mikä mahdollistaisi kaikille lapsille mahdollisimman tasavertaisen siirtymän. Esiopetuksen kuraattoreiden työnkuva on melko uusi Helsingin alueella ja tästä johtuu se, että yhtenäisiä rakenteita työlle ei ole vielä ehditty rakentaa. Rakentamalla yhtenäisiä sekä toimivia toimintamalleja sekä palvelupolkuja saadaan työstä tehtyä entistä tehokkaampaa ja toimivampaa lasten ja perheiden näkökulmasta.

8 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Hyvän tieteellisen käytännön (HTK) peruseriaatteet ovat rehellisyys, luotettavuus, arvostus ja vastuunkanto tieteellisen toiminnan eri vaiheissa. Rehellisyys tarkoittaa avointa, oikeudenmukaista, puolueetonta raportointia ja viestintää suunnittelu, toteutus ja arviointi vaiheessa. Tieteellisen toiminnan varmistaminen tutkimuksen suunnittelussa, menetelmissä, analyyseissä ja voimavarojen

käytössä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Arvostus taas merkitsee toisten tutkijoiden, ympäristön ja kulttuuriperinnön arvostusta. HTK-periaatteiden mukaan tutkija kantaa myös vastuun tieteellisen toiminnan koko prosessista aina ideasta hallinnointiin ja tuotoksen julkaisemiseen ja sen vaikutuksiin. Hyvän tieteellisen käytännön loukkaaminen, sen vastainen toiminta sekä rikkoo peruseriaatteita että vahingoittaa tieteellistä toimintaa, sen laatua ja uskottavuutta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023 s.11, 15.)

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään tutkimaan ihmisten ajatuksia, tunteja, käsityksiä ja tulkintoja. Tämä edellyttää yleensä läheistä ja etenkin luottamuksellista suhdetta tutkittavan ja tutkijan välillä. Tutkija ei voi jättäytyä kohteena olevan ilmiön ulkopuolelle. (Pusa & Juuti, 2020.) Tieteellisen työn tekeminen, suunnittelu, toteuttaminen ja dokumentointi vaativat opinnäytetyön tekijöiltä huolellista, rehellistä ja avointa asioiden käsittelyä ja kirjaamista opinnäytetyön jokaisessa vaiheessa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s.11). Avoin ja rehellinen asioiden käsittely ja kirjaaminen lisäävät myös tutkimuksen luotettavuutta. Opinnäytetyöprosessissa tämä on tarkoittanut aiheen valinnan jälkeen tutkimussuunnitelman kirjoittamista: aiempaan tutkimustietoon tutustumista ja sieltä nousseiden asioiden huomioimista ja kirjaamista, tutkimustavan ja tutkimusmenetelmän valintaa ja niihin tutustumista, tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen vaikuttavien asioiden pohdintaa sekä tutkimuksen aikataulun laatimista.

Noudatimme koko tutkimuksemme ajan hyvän tieteellisen käytännön toimintatapoja kuten rehellisyyttä sekä yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta. Tutkimuksen aikana kunnioitimme tutkittavien yksityisyyttä, ihmisarvoa ja muita oikeuksia hyvien eettisten periaatteiden mukaan. Tutkimusluvan saamisen jälkeen lähetimme tutkimuksen kohdejoukolle, esiopetuksen kuraattoreille, info-kirjeen tutkimuksesta, jonka perusteella he pystyivät itse päättämään tutkimukseen osallistumisesta. Haastattelut pidettiin Teams-sovelluksen välityksellä, ja jokaisella oli mahdollisuus osallistua haastatteluun nimettömänä. Haastateltavista ei kerätty muutenkaan mitään tunnistetietoja. Tutkimukseen osallistuvat olivat täysi-ikäisiä ja heillä oli oikeus jättää vastaamatta kysymykseen tai vetäytyä kokonaan pois tutkimuksesta.

Tekijyys, julkaiseminen ja viestintä tieteellisen toiminnan alueena sisältää aiempien tutkimusten tiedon kunnioittavan ja asianmukaisen käsittelyn esimerkiksi asiallisina viittauksina ja pohdintoina sekä oikeanlaisina lähdemerkintöinä. Myös oman tutkimuksen tulosten julkaisemisessa on tärkeä noudattaa rehellisyyttä ja avoimuutta. Tutkimuslupaa hakiessa olemme myös sitoutuneet lähettämään valmiin opinnäytetyön Helsingin kaupungille.

Tutkimuksen aikana kunnioitimme haastatteluun osallistuneiden yksityisyyttä, ihmisarvoa ja muita oikeuksia. Tutkimuksessa ja opinnäytetyössä ei nimetty ketään osallistujaa nimeltä sekä kaikkia tietoja kohdeltiin luottamuksellisesti. Haastattelussa emme keränneet haastateltavilta mitään henkilötietoja kuten sotua, osoitetta tai mitään henkilötietoja, joista haastateltavan voisi tunnistaa. Olimme kiinnostuneita keräämään pelkästään tietoa esiopetuksen kuraattoreista ja heidän omista näkökulmistansa. Ainoastaan opinnäytetyön tekijät käsittelivät koottua aineistoa ja vastasivat sen analysoinnista.

Opinnäytetyöstä koottua aineistoa käsiteltiin vain opinnäytetyön tekijöiden toimesta ja aineiston käyttöoikeudet olivat vain työn tekijöillä. Aineistoja säilytettiin sähköisessä muodossa molempien omissa One Drive-pilvitiedostoissa, joihin käyttöoikeus oli vain tutkijoilla. Nämä tiedostot olivat salasanojen takana, joten tiedostoihin eivät päässeet käsiksi muut kuin tutkimuksen tekijät. Opinnäytetyön valmistuttua haastatteluiden tiedostot ja materiaalit tuhottiin ja poistettiin asianmukaisesti.

Haastattelujen luotettavuutta arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota haastattelun reaktiivisuuteen ja tulkintavirhekysymyksiin. Reaktiivisuutta pohtiessa vastataan kysymykseen siitä, kuinka paljon tutkija vaikuttaa saatuihin vastauksiin ja siten tutkimustuloksiin (esim. johdattelu, kysymysten asettelu). Tulkintavirheet taas voivat aiheutua esimerkiksi siitä, että haastateltavat eivät ymmärrä kysymyksiä. Tähän syynä voivat olla esimerkiksi epäselvät kysymykset, sosiaalinen etäisyys (haastattelija – haastateltava), tutkijan heikko kyky tulkita haastateltavan antamia vastauksia hänen tarkoittamallaan tavalla. (Puusa, 2020.)

Haastattelututkimus saattaa sisältää monta eri tulkintaa aiheesta. Näitä voivat olla haastateltavan tulkinta, tutkijan tulkinta haastattelukysymyksiä tehdessä, tutkijan tulkinta haastattelusta/aineistosta. Tutkimuksen lukija tekee myös omia tulkintoja aiheesta. Myös toiset tutkijat tekevät omia tulkintojaan tutkimuksesta lainatessaan sitä omissa tutkimuksissa. Tutkimuksen uskottavuuden ja luotettavuuden arvioinnin kannalta on tärkeää, että tutkija pystyy erottamaan tutkimuksen kohteen ja oman tutkimuksen tulkintansa toisistaan ja raportoimaan niiden suhteesta. Tutkijan tulkintojen tulisi olla tutkittavan itsensä hyväksyttävissä. (Puusa, 2020.)

Parityönä tehty tutkimus lisäsi mielestämme sen luotettavuutta eri vaiheissa. Yhdessä pohditut ja kirjatut haastattelukysymykset selkiyttivät haastattelukysymyksiä ja vähensivät niiden väärinymmärtämisen riskiä. Myös haastatteluissa esitetyt kysymykset tutkimuksen pääkäsitteiden määrittelystä tukivat sekä tutkijoita että haastateltavia ymmärtämään tutkimusaihetta yhteneväisesti. Haastatteluaineistoa analysoidessa kahden tutkijan toimesta pystyimme varmistamaan aineiston tarkemman läpikäymisen ja mahdollisten eri tulkintojen löytymisen.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Esiopetuksen kuraattorit ovat melko uusi yhteistyökumppani esiopetuksen oppilashuollossa, joten tutkittua tietoa heidän tekemästään työstään on tarjolla melko vähän. Lähdimme tutkimaan esiopetuksen kuraattorin roolia lapsen siirtymävaiheessa esikoulusta alkuopetukseen kolmen tutkimuskysymyksen kautta. Kysymykset liittyivät kuraattorin työrooliin lapsen siirtymässä, osallisuuden ja inklusion tukemiseen sekä kehittämistarpeisiin. Tutkimukseen haastateltujen esiopetuksen kuraattoreiden näkemykset ja kokemukset asioista olivat melko yhteneväisiä.

Kuraattorit näkivät, että lapsen siirtymävaihe esiopetuksesta alkuopetukseen alkaa jo syksyllä esiopetusvuoden alkaessa. Siirtymä on lapselle iso ja

kokonaisvaltainen muutos elämässä. Siihen kuuluu fyysinen siirtymä uuteen paikkaan, kouluun, joka usein on kokonaan uusi rakennus ympäristöineen. Koulussa ovat vastassa myös uudet aikuiset ja uudet kaverit tuoden muutoksia lasten sosiaalisiin suhteisiin. Psykykinen muutos on taas kasvamista koululaiseksi, uusien taitojen opettelua ja itsenäistymistä.

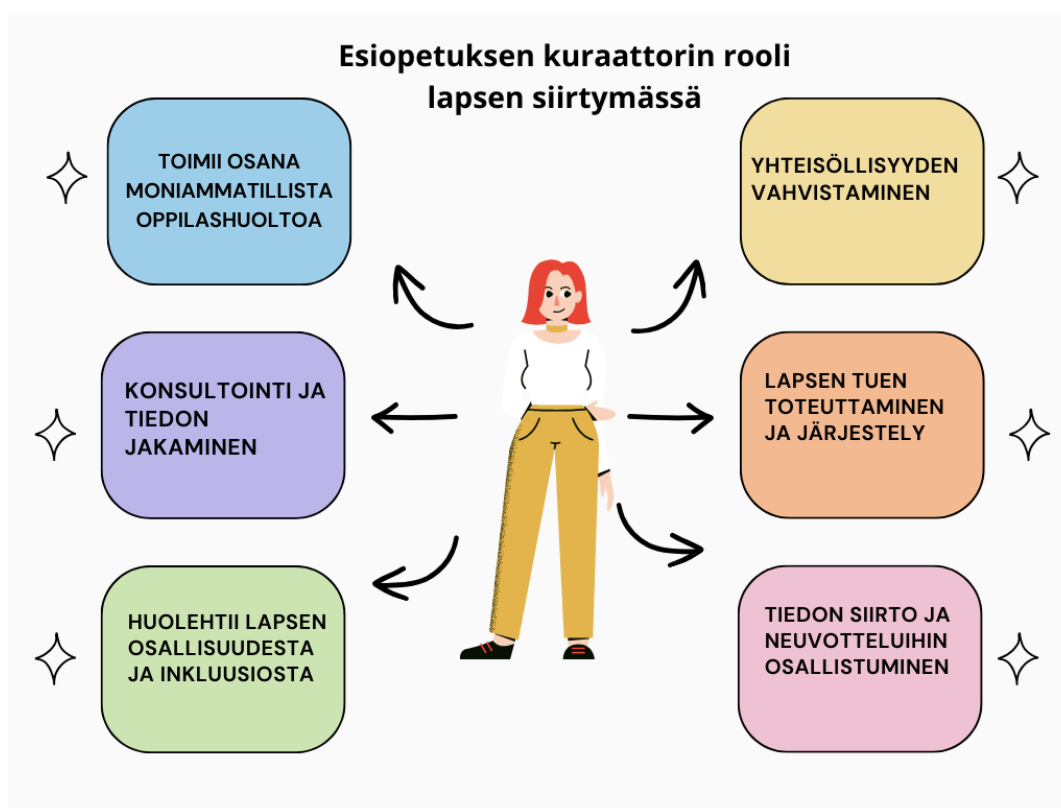
Lasta on tärkeä tukea tässä siirtymävaiheessa ja valmistella tulevaa alkuopetusta varten. Siirtymävaiheessa on tärkeä keskustella lasten kanssa aiheesta, käydä tutustumassa tulevaan kouluun ja opettajiin, nähdä millaista koulussa on olla ja mitä siellä tehdään. Myös erilaisten taitojen, kuten arjen taitojen, sosiaalisten taitojen, tunnetaitojen ja motoristen taitojen harjoittelun avulla, saadaan lasta tuettua kohti positiivista siirtymistä kouluun.

Esiopetuksen kuraattorit kokivat roolinsa siirtymävaiheessa moninaiseksi, mutta yleensä melko vähäiseksi koko esiopetusikäisten lasten joukkoa ajatellen. Kuraattoreiden asiakasmäärät olivat suuret, joten yksittäisten lasten kohtaaminen oli haasteellista. Kuraattoreiden rooli olikin pääsääntöisesti toimia osana yhteisöllistä oppilashuoltoa, konsultoida esiopetuksen työntekijöitä, käydä tarvittaessa tukemassa esiopetusryhmän toimintaa sekä tehdä yhteistyötä koko esiopetusryhmää koskien niin moniammatillisessa tiimissä kuin lasten vanhempien kanssa. Kuraattorit kokivat, että moniammatillisen yhteistyön avulla siirtymävaiheen kokonaisvaltaisuus tuli huomioitua paremmin.

Yksittäisen lapsen haasteiden kasvaessa myös kuraattorin rooli muuttui kohti yksilöllisempää oppilashuoltoa. Tällaisia haasteita olivat esimerkiksi lapsen tuen tarve tai lapsen haasteelliset kaverisuhteet. Yksilöllisessä oppilashuollossa kuraattorin toiminta painottui moniammatilliseen yhteistyöhön, lapsen tuen tarpeen huomioimiseen koulussa sekä tiedonsiirtoon.

Tutkimuksessa tuli esille, että kuraattorin työ on pääsääntöisesti työskentelyä aikuisten kanssa. Lasten kanssa työskentely oli melko vähäistä ja etenkin osallisuuden ja inklusion tukeminen toteutui kuraattoreiden näkökulmasta heikosti. Osallisuuden ja inklusion tukeminen oli pääsääntöisesti lasten kanssa työskentelevien konsultoimista, keskustelua sekä tarvittavan tiedon siirron

varmistamista. Lasten kanssa työskentelyä ja osallisuuden vahvistamista sitä kautta työnkuvaan kuului vähemmän. Vieraillessaan lapsiryhmissä, kuraattorit pyrkivät kehittämään lasten osallisuutta erilaisilla työmenetelmillä, kuten havainnoimalla ja harjoittelemalla lasten kanssa sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja. Lasten kanssa työskennellessä heille oli myös tärkeä olla lapsille turvallinen ja luotettava aikuinen, joka on läsnä ja kuuntelee. Kuviossa 2 on esitetty tiivistetysti se, millaisena esiopetuksen kuraattorit näkivät oman roolinsa lapsen siirtymävaiheessa esiopetuksesta kouluun.

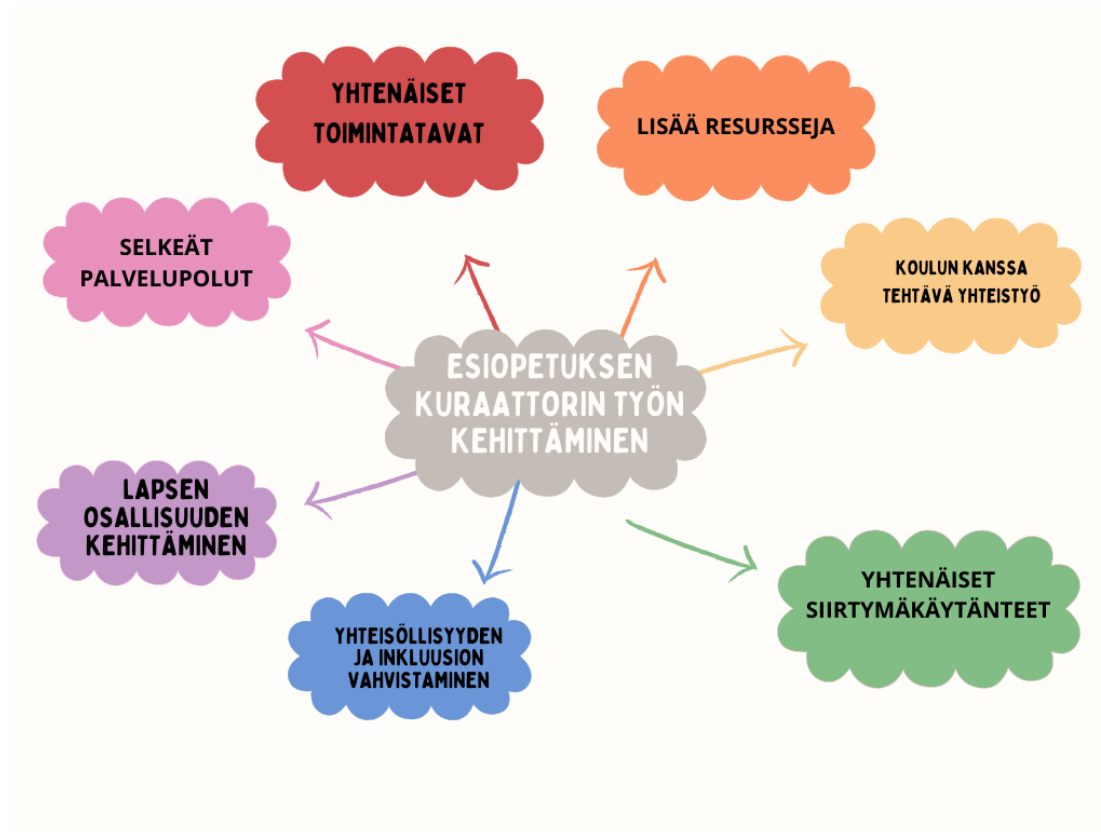

Kuvio 2. Kuraattorin rooli lapsen siirtymässä

Esiopetuksen kuraattorit pitivät inklusiota ja lasten osallisuutta tärkeänä. Näihin liittyen myös yhteenkuuluvuus ja yhteisöllisyys nousivat esiin osallisuuteen ja inklusioon vaikuttavina tekijöinä. Osallisuuden kuraattorit määrittivät olevan vaikuttamista, kuulumista, osallistumista ja toiminnan arviointia yhtäläisten mahdollisuuksien kautta. Kuraattorien näkemyksen mukaan lasten osallisuus oli heikkoa siirtymävaiheessa, ja lasten mielipiteet tulivat esiin enemmän aikuisten kuin lasten kautta.

Lasten osallisuuden vahvistamisen ja yksilöllisemmän työn kehittämisen lisäksi kuraattorit nostivat esiin palvelupolkujen selkeyttämisen sekä moniammatillisen yhteistyön kehittämisen eri verkostojen kanssa ja etenkin koulun kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisen. Koulu on merkittävä yhteistyötaho siirtymävaiheessa ja toimiva yhteistyö on tärkeää lapsen tukemiseksi siirtymävaiheessa. Yhteisiä toimintatapoja siirtymätyölle ei kuitenkaan ole ja yhteistyö on hyvin erilaista alueellisesti ja eri koulujen kanssa. Kuraattorit nostivat esiin myös esiopetuksen kuraattorin työnkuvan ja toimintatapojen yhtenäistämisen. Työnkuva on melko uusi, yhtenäisiä rakenteita työlle ei olla vielä saatu kehitettyä ja jokainen kuraattori toimii omalla tavallaan.

Tutkimuksessamme tuli esille, että toimintatavat ja työmenetelmät vaihtelevat vielä paljon alueesta, esiopetusryhmästä ja koulusta riippuen. Myös käytettävissä olevat resurssit vaikuttavat työn tekemiseen mahdollistaen sitä tai asettaen sille lisähaasteita. Kuten aikaisemmissakin tutkimuksissa (mm. Kittilä, 2019; Grönmark, 2022; Mäkinen & Niinivirta, 2018.) on tullut esille, esiopetuksen kuraattorit toivovat, että sekä lain myötä tasoittuvat henkilöstöresurssit että yhtenäisten työmenetelmien, toimintatapojen ja yhteistyömallien kehittäminen mahdollistaisivat työn tarkoituksenmukaisemman ja lasta enemmän tukevan toiminnan. Kuraattorit kokivat, että kehittämällä työtä ja toimintatapoja, heillä olisi paremmat edellytykset toteuttaa työtään kuraattorin roolin mukaisesti, vahvistaa osallisuutta, noudattaa inklusion periaatteita sekä toimia moniammatillisessa yhteistyössä eri verkostoissa. Seuraavalla sivulla kuviossa 3 on vielä esitelty nämä tutkimuksessa esiin nousseet kehittämiskohteet esiopetuksen kuraattorin työhön liittyen.

Kuvio 3. Tiivistetysti esille nousseet kehittämisskohteet

Esiopetuksen kuraattoreilta nousi esiin monia eri kehittämisskohteita. Kuraattorit toivoivatkin tulevaisuuden kannalta sitä, että työlle saadaan rakennettua yhteisiä rakenteita ja toimintatavat, jotta siirtymä olisi mahdollisimman tasapuolinen jokaiselle lapselle. Tärkeää on myös ylläpitää osallisuuden, inklusion sekä yhteisöllisyyden näkökulmia jokapäiväisessä työssä.

10 POHDINTA

Tutkimuksen tuloksista nousi hyvin esille esiopetuksen kuraattoreiden näkemyksiä ja kokemuksia liittyen lapsen siirtymään esiopetuksesta alkuopetukseen sekä osallisuuden ja inklusion toteutumiseen tässä vaiheessa. Kuten esiopetuksen opetussuunnitelmassa (Opetushallitus, 2014) sekä aikaisemmissakin tutkimuksissa (Rutanen ym., 2022) on tullut esille, myös tutkimukseen osallistuneet

esiopetuksen kuraattorit pitivät esiopetusvuotta lapsille merkittävänä vuotena heidän elämässään. Sen lisäksi, että se on vuosi esiopetuksessa, se on myös siirtymävaihe varhaiskasvatuksesta kouluun (Helsingin kaupunki, 2022b; Ojala, 2020; Opetushallitus, 2014). Esiopetuksen kuraattorilla osana oppilashuoltoa on moninaisen työnkuvansa kautta oma tärkeä roolinsa tämän siirtymävaiheen onnistumisessa ja tukemisessa (Opetushallitus, 2014; L 1287/2013). Kuraattorit näkivät työnsä monipuolisena ja kokivat olevansa tukemassa ja konsultoimassa sekä moniammatillista tiimiä että lasta ja lapsen perhettä.

Tutkimuskysymyksiin saimme haastatteluiden kautta tärkeitä ja tutkimuksen kannalta oleellisia vastauksia. Teemahaastattelun kysymykset tukivat ja vastasivat myös hyvin asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Haasteena oli saada tarpeeksi esiopetuksen kuraattoreita mukaan haastatteluihin. Useamman yhteydenoton ja saatekirjeen lähettämisen jälkeen saimme kokoon neljä eri haastattelua. Neljännen haastattelun jälkeen koimme, että olimme saaneet haastatteluista aineistoa tarpeeksi. Esiopetuksen kuraattoreiden vastauksista nousi esiin paljon samoja asioita. Litteroidun aineiston läpikäyminen oli todella mielenkiintoista ja saimme paljon hyviä vastauksia kuraattoreilta. Kuraattorit itse osasivat nimetä työssään olevia selviä onnistumisia, mahdollisuuksia, kehittämisen kohtia sekä haasteita.

Kuraattorit kokivat työnsä myös haasteelliseksi toteuttaa olemassa olevilla resursseilla ja toimintatavoilla. He näkivät, että työn ja toimintatapojen kehittämisen sekä lisäresurssien kautta heillä olisi enemmän mahdollisuuksia tehdä työtään kuraattorin roolin mukaisesti osallisuutta vahvistaen, inklusion periaatteita noudattaen moniammatillisessa yhteistyössä. Jokaiselle lapselle on tärkeää kuulua johonkin ryhmään sekä päästä vaikuttamaan häntä koskeviin asioihin (Helsingin kaupunki, 2016). Jotta lapsi pääsisi todellakin mukaan ryhmään ja vaikuttamaan, vaatii se aikuiselta kykyä huomioida lasten aloitteet. Aikuisten tulisi myös aktiivisesti arvioida lasten osallisuutta ja sen mahdollisuutta. Ilman tätä ei jokaisen lapsen osallisuus toteudu esiopetuksen arjessa.

Kuraattoreiden työn pääpaino oli yhteisöllisessä työssä ja sen työmenetelmien avulla lapsen tukemisessa esiopetusvuonna. Yhteisöllisen työn kautta tarkoituksena on vahvistaa lasten osallisuutta ja tunnetta kuulua yhteisöön sekä tukea

lapsen oikeutta esteettömään ja turvalliseen ympäristöön (Helsingin kaupunki, 2016; L 1287/2013). Osallisuuden vahvistamisella, kokemuksella siitä, että lapsella on mahdollisuus vaikuttaa asioihinsa, saadaan siirtymistä lapsille mielekkäämpiä ja onnistuneempia kokemuksia (Ojala, 2020, s. 160-161, 169-170). Onnistuneen siirtymän avulla pystytään muun muassa vahvistamaan lapsen positiivista suhtautumista kouluun ja omaan oppimiseen (Beers, 2021; Alatalo ym., 2016). Esiopetuksen kuraattorit kokivatkin, että onnistuneessa siirtymässä he pystyvät tukemaan lapsen roolia siirtymätyössä, vahvistamaan lapsen osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Pääsääntöisesti lapsen osallisuuden huomioiminen siirtymässä on kuitenkin haastavaa nykyisillä resursseilla ja lapsen osallisuus tulee näkyviin eniten aikuisten kautta. Esiopetuksen kuraattoreilla on omalla toimintalueellaan satoja lapsia asiakkaina. Kaikkien yksilökohtainen tapaaminen ja osallisuuden huomioiminen on siis mahdotonta.

Kysymykseksi jääkin se kuinka nykyisillä resursseilla saadaan vahvistettua lapsen osallisuutta siirtymäprosessissa ja kuinka jatkossa lapsi saataisiin enemmän mukaan siirtymäprosessiin tasapuoliseksi osallistujaksi? Mitkä olisivat ne uudet toimintatavat, joilla lasten osallisuutta saataisiin lisättyä ilman yksilökohtaisten tapaamisten lisäämistä? Yksittäisten tai useankaan menetelmän hyödyntäminen ei välttämättä takaa jokaisen lapsen osallisuutta (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2022, s. 20). Lasten taidot ja mahdollisuudet osallistua ovat monimuotoisia (Sevón, 2021a, 114) ja tämän vuoksi on tärkeä pohtia kuka lapsista saa, pysyy ja voi osallistua, ja millä menetelmillä (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2022, s. 20). Lasten kuunteleminen ei saa olla ainoa keino, vaan lasten ajatuksilla ja mielipiteillä täytyy olla vaikutusta. Kuunteleminen osallisuuden lisääjänä on melko passiivinen keino ja osallisuuden lisäämiseksi tarvitaan lisäksi aktiivisempia keinoja, kuten lapsen ottamisen mukaan päätöksentekoon (Ojala, 2020, s. 169–170).

Tulevaisuudessa olisikin tärkeä tukea vielä enemmän lapsen osallisuutta ja sitä, kuinka yksittäisen lapsen ääni saataisiin paremmin esille. Tämä kehittämiskohde koskee koko varhaiskasvatusta ja esiopetusta, ei pelkästään siirtymävaihetta kuraattoreiden näkökulmasta katsottuna. Lasten osallisuuden epäselvä määrittely, tiedon puute osallisuutta tukevista käytännöistä ja toimintatavoista, teorian ja

käytännön yhteensovittamisen haasteet sekä talouden ja resursoinnin kysymykset saattavat hankaloittaa lasten osallisuutta varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. (Sevón ym. 2021a; Sevón ym. 2021b.) Osallisuuden lisäämiseksi on tärkeää kiinnittää huomiota lasten kanssa työskentelevien toimintaan. Ilman aktiivista pyrkimystä osallisuuden toteutumiseen ja tietoisesti järjestettyjä mahdollisuuksia sille, osallisuus ei voi toteutua varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arjessa. Työntekijöiden tulee olla avoimia toiminnan muuttamiseksi lasten ehdotusten ja tarpeiden mukaisesti. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2022, s. 5, 7.)

Haastatteluissa tuli esille, että tällä hetkellä lapsen osallisuus tulee näkyviin eniten aikuisten kautta. Lasten aloitteiden ja mielipiteiden todellinen huomioiminen tarvitsee erilaisten menetelmien lisäksi myös työntekijöiden omien näkemysten pohtimista ja kyseenalaistamista, mitä lasten osallisuus heille tarkoittaa ja mikä on aikuisten ja lasten välinen suhde (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, 2022, s. 20; Sevón ym., 2021a, s. 117; Sevón ym. 2021b, s. 336). Jotta lapsen osallisuutta saadaan jatkossa kehitettyä, tarvitaan lasten kanssa työskenteleviltä aikuisilta sitoutuneisuutta sekä aktiivisuutta omassa työssään. Jokaisen lapsen pienetkin eleet sekä aloitteet tulisi huomioida tasapuolisesti. Tämä kuitenkin asettaa haasteita, ottaen huomioon nykyiset resurssipulat ja ammatillisen henkilöstön vajeet niin varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa sekä perusopetuksessa. Ilman osaavaa ja ammatillista henkilöstöä on vaikeaa saada toteutettua opetusta lapsille osallisuuden ja inklusion periaatteita noudattaen.

Vaikka kuraattoreiden työssä painotetaan paljon yhteisöllistä, koko lapsiryhmää koskevaa työtä, tarvitaan myös yksilöllistä työtä. Tällä hetkellä yksilöllinen työ painottuu lapsen tuen tarpeeseen ja sen varhaiseen huomaamiseen sekä ongelmien ennaltaehkäisemiseen (Helsingin kaupunki, 2016.). Kuraattorit kokivat, että heidän olisi tärkeää pystyä huomioimaan työssään lapset vielä yksilöllisemmän ja kokonaisvaltaisemmin ja sitä kautta myös tukemaan inklusion toteutumista. Ennaltaehkäisevällä otteella voidaan saada lapselle oikeanlaiset tuen toimenpiteet oikeaan aikaan ja näin tukea lapsen oppimista ja inklusiota ryhmään. Kuraattorit pitivät tärkeänä kaikille lapsille turvallisen ja tasa-arvoisen

oppimisympäristön luomista, jotta kaikilla lapsilla olisi samat mahdollisuudet osallistua toimintaan ja oppimiseen.

Kuraattorit eivät kuitenkaan pysty tähän työhön yksin, vaan he kokivat moniammatillisen yhteistyön tärkeäksi lapsen siirtymävaiheen onnistumisen kannalta. Esiopetuksen kuraattorin työhön kuului toimia aktiivisena osana moniammatillista tiimiä ja tehdä yhteistyötä myös lapsen huoltajien kanssa, ja tukea sitä kautta esiopetusikäisen lapsen siirtymävaihetta. Toimivan moniammatillisen yhteistyön avulla pystytään huomioimaan lapsi kokonaisvaltaisemmin ja mahdollistamaan lapselle positiivisempi siirtymävaihe ja koulunaloitus (Isoherranen, 2005, s. 13–16) sekä ennaltaehkäisemään mahdollisia siirtymään liittyviä haasteita (Alatalo ym., 2016, s. 155-167). Yhteistyön avulla pystytään luomaan lapselle yhtenäinen oppimisen polku. Lapsen kanssa työskennelleillä aikuisilla on tärkeää tietoa esiopetuksen oppimisympäristöistä sekä lapsen omista taidoista ja työtavoista (Helsingin kaupunki, 2016) sekä lapselle tärkeistä sosiaalisista suhteista (Rutanen, ym., 2022, s. 246-247). Onnistuneen siirtymävaiheen ja koulun aloituksen mahdollistamiseksi näitä tietoja olisi tärkeä hyödyntää alkuopetuksen puolella (Helsingin kaupunki, 2016). Moniammatillinen yhteistyö vaatii kaikilta ammattilaisilta joustavuutta, aktiivisuutta sekä ymmärrystä. Yhteistyön tulisi olla saumatonta ja keskiössä tulisi aina olla lapsen etu. Moniammatillisilta verkostoilta vaaditaan paljon varsinkin liittyen tiedonsiirtoon, jotta kaikki mahdollinen lasta koskeva tieto saadaan siirrettyä oikea-aikaisesti oikeaan paikkaan. Kuinka voidaan taata ilman suunnitelmallista tiedonsiirtoa ja tiedonsiirron käytänteitä se, että jokaisesta lapsesta kulkeutuu oikea sekä ajankohtainen tieto alkuopetukseen?

Koulu on merkittävä yhteistyökumppani ajatellen lasten siirtymässä tehtävää työtä. Yhteistyömenetelmien ja tiedonsiirron käytänteiden kehittäminen on olennainen osa toimivaa siirtymätyötä. Alatalo ym. (2016) mainitsivat omassa tutkimuksessaan sen, että tiedonsiirtoa kehittämällä annetaan lapsen siirtymälle parhaat mahdollisuudet onnistua. Tutkimukseemme osallistuneet esiopetuksen kuraattorit toivoivat, että jatkossa saataisiin kehitettyä yhteistyölle koulun kanssa selkeä malli, jota kaikkien olisi mahdollista toteuttaa. Toiveena oli myös, että henkilöstöä koulun puolella saataisiin aktivoitua enemmän mukaan yhteistyöhön. Siirtymässä on tärkeää saada lapsen kannalta kaikki oleellinen tieto ja tuen

tarpeet vietyä kouluun, jotta koulun aloitus olisi lapsen kannalta mahdollisimman positiivinen kokemus. Varsinkin tietoa siitä, kuinka lapsen mahdollinen tuki toteutetaan koulun puolella, tarvitaan enemmän ja se tulisi tehdä näkyvämmäksi yhteistyössä.

Yksi kansalliseen lapsistrategiaan 2040 kirjatusta skenaarioista on, että eriarvoistumisen kehitys jatkuu entiseen tapaan. Syitä tähän olisivat muun muassa hajanainen ja paikallinen kehittämistyö sekä innovaatiot ilman, että niitä pystytään systemaattisesti levittämään muualla maahan. (Lapsistrategian työryhmät & Heikkilä, M., 2019, s. 41.) Toivommekin, että tutkimuksemme edistäisi omalta osaltaan esiopetuksen kuraattoreiden työmenetelmien ja toimintatapojen kehittämistä yhtenäisemmiksi. Toivomme, että se edistäisi lasten osallisuutta lisääviä toimintatapoja sekä toisi esiin lasten mielipiteiden ja toiveiden merkitystä siirtymää ajatellen. Esiopetuksen kuraattoreilla sekä Helsingin kaupungilla että muissa kaupungeissa on jo käytössään osaamista, hyviä toimintatapoja ja yhteistyömalleja. Näiden toimintatapojen kartoittaminen, kehittäminen ja käyttöönottoaminen yhtenäiseksi toimintamalliksi olisi tärkeä aihe uudelle tutkimukselle ja kehittämistyölle. Yhtenäisiä toimintatapoja tulisi kehittää ajatellen lapsen siirtymää sekä huomioiden lapsen osallisuuden ja inklusion toteutuminen siinä. Yhtenäistämällä ja luomalla rakenteet siirtymässä tehtävälle työlle, saadaan lapsia koskevat siirtymäkäytännöt yhdenvertaisiksi ja jokainen lapsi kohdattaisiin siirtymässä yksilöllisesti samalla tavalla.

Jatkotutkimuksissa olisi myös mielenkiintoista tutkia siirtymää ja esiopetuksen kuraattoreiden roolia siinä erityisesti lapsen näkökulmasta. Kuinka lapset suhtautuvat siirtymään ja millaisia ajatuksia heillä on liittyen alkuopetukseen? Kuinka lapset kokevat esiopetuksen kuraattorit ja heidän tekemän työn? Onko lasten esimerkiksi helppo lähestyä kuraattoria ja kuinka kuraattorit huomioivat lapsen? Esiopetuksen kuraattoreiden työn kehittämisessä voisi tällöin hyötyä suorasta palautteesta, jota saataisiin ensisijaisesti lapsilta ja tarvittaessa myös huoltajilta. Asiakkailta suoraan kerätty tieto voisi selkeyttää työn kehittämisen kohtia sekä toisi esiin työn toimivuutta ja vaikuttavuutta.

Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen raportti lähetetään Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle sekä esiopetuksen kuraattoreille. Toivomme, että tutkimuksella on merkitystä esiopetuksen kuraattoreiden työn kehittämiseen ja merkittävyyden tunnistamiseen. Tutkimuksen kautta haluamme tuoda näkyvyyttä työlle, jota esiopetuksen kuraattorit tekevät ja herättää keskustelua liittyen lasten siirtymiin ja niiden merkitykseen ajatellen lapsen oppimispolkua sekä suhtautumista omaan oppimiseen. Osallisuuden ja inklusion merkitystä lasten elämässä ei voi myöskään korostaa liikaa. Niiden hyväksi tehtävää tutkimus- ja kehittämistyötä tulee tulevaisuudessakin tehdä lapsen eri kasvuympäristöissä ja niiden vahvistamiseen tulee panostaa. Osallisuuden vahvistamisella, yhteisöön kuulumisella, tunnetaitojen ja sosiaalisten taitojen harjoittelulla, lasten kanssa työskentelevien toimivalla yhteistyöllä ja todellisella inklusiolla on paljon positiivisia ja kauaskantoisia vaikutuksia lapsen elämässä. Onnistunut siirtymävaihe tukee positiivista koulun aloitusta ja vahvistaa yhteisöllisyyttä, ja sitä kautta sillä on myös mahdollisuus vaikuttaa tänä päivänä paljon keskustelua herättävään koulukiusaamiseen ja sen ehkäisemiseen.

Uskomme, että esiopetuksen kuraattorin työn, työmenetelmien ja moniammatillisen työn kehittämisen myötä tulevaisuudessa saadaan lasten osallisuutta, inklusiota ja yhteisöllisyyttä vahvistettua. Toiveenamme on, yhden kuraattorin sanoja lainataksemme, että

“Kaikki pääsee mukaan. Kaikki pääsee osallisiksi ja ketään ei syrjitä.”

LÄHTEET

- Alatalo, T., Meier, J., & Frank, E. (2016). Transition Between Swedish Pre-school and Preschool Class: A Question About Interweaving Care and Knowledge. *Early Childhood Education Journal*, 44(2), 155-167. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10643-015-0700-y>
- Beers, C. (2021). Case study of a preschool transition: an example of building resilience in times of uncertainty. *Early Years: Journal of International Research & Development*, 41(2/3), 275-290. <https://doi.org/10.1080/09575146.2018.1501554>
- Corsaro, W. A. (1997). *The Sociology of Childhood*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.
- Elo, S. & Lamberg, K. (2018). *Kiusaamisen ehkäisy sekä työrauhan edistäminen varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa sekä toisella asteella*. Loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:16. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160694/okm16.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Grönmark, M. (2022). *Esiopetuksen oppilashuollon moniammatillisen yhteistyön suuntaviivoja etsimässä. Tutkimuksellinen kehittämistyö esiopetuksen opettajien ja oppilashuollon työntekijöiden moniammatillisen yhteistyön kehittämiseksi*. [Opinnäytetyö, LAB-ammattikorkeakoulu]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/787569/Gronmark_Matias.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Harkoma, S., Kuusiholma-Linnamäki, J., Sarkkinen, T., & Vlasov, J. (2022). Varhaiskasvatuksen tuen arviointi kansallisesti, paikallisesti ja pedagogisessa toiminnassa. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.), *Pienet tuetut askeleet: Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt* (s. 84-97). PS-kustannus.
- Helsingin kaupunki. (i.a-a.). *Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen yhteystiedot*. Saatavilla 21.1.2023 <https://www.hel.fi/fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-ja-esiopetuksen-yhteystiedot#esiopetuksen-oppilashuollon-psykologit-ja-kuraattorit>

- Helsingin kaupunki. (i.a-b.). *Esiopetus*. Saatavilla 27.11.2023.
<https://www.hel.fi/fi/kasvatus-ja-koulutus/esiopetus>
- Helsingin kaupunki. (2023). *Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan opiskeluhoitosuunnitelma*. <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KasKo/hki-koulutuksenjarjestajan-opiskeluhoitosuunnitelma.pdf>
- Helsingin kaupunki. (2022b). *Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022*.
https://www.hel.fi/static/liitteet2019/KasKo/vare/Helsinki_Vasu_FI.pdf
- Helsingin kaupunki. (2016). *Helsingin esiopetuksen opetussuunnitelma 2016*.
<https://www.hel.fi/static/liitteet/vaka/Esiopetussuunnitelma-2016.pdf>
- Helsingin kaupunki. (2022a). <https://www.hel.fi/fi/kasvatus-ja-koulutus/esiopetus/esiopetusta-antavat-paivakodit>
- Isoherranen, K. (2005). *Moniammatillinen yhteistyö*. WSOY.
- Jokinen, A. (i.a.). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus>.
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020a). IV Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa Juuti, P (toim.) & Puusa, A. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*.
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020b). Johdanto. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan. Teoksessa Juuti, P (toim.) & Puusa, A. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*.
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (2022). *Lasten osallisuus varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja arvioinnissa*. Tiivistelmät 11:2022.
https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_T1122.pdf
- Karlsudd, P. (2021). Promoting Diversity and Belonging : Preschool Staff's Perspective on Inclusive Factors in the Swedish Preschool. *Education Sciences*, 11(3). <https://doi.org/10.3390/educsci11030104>
- Kekoni, T., Mönkkönen, K., Hujala, A., Laulainen, S., & Hirvonen, J. (2019). Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa: Mönkkönen,

- K., Kekoni, T., & Pehkonen, A. *Moniammatillinen yhteistyö: Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla* (s. 15-46). Gaudeamus.
- Kittilä, E. (2019). *Koulukuraattorin työ esi- ja alkuopetuksessa moniammatillisesta näkökulmasta*. [Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto]. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/20780/urn_nbn_fi_uef-20190633.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kumpulainen, K., Krokfors, L., Lipponen, L., Tissari, V., Hilppö, J. & Rajala, A. (2010). *Oppimisen sillat: Kohti osallistavia oppimisympäristöjä*. Yliopistopaino.
- L 1287/2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 30.12.2013/1287. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- L 2015/817. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. 26.6.2015/817. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150817>
- Lapsistrategian työryhmät & Heikkilä, M. (toim.) (2019). *Lapsen aika. Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040*. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:4. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161441/VN_2019_4_Lapsen_aika.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Linnilä, M-L. (2006). *Kouluvalmiudesta koulun valmiuteen. Poikkeuksellinen koulunaloitus koulumenestyksen, viranomaistaelausuntojen ja perheiden kokemusten valossa*. [Jyväskylä studies in education, psychology and social research]. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13400/9513926672.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Loukomies, A., & Laine, S. (2023). *Inklusio onnistuu! Näin rakennat inklusiivisen toimintakulttuurin*. PS-kustannus.
- Matkaselkä, T. (2016). ”Ja nyt hypätään suoraan ensimmäiseen koulupäivään”. *Esi- ja alkuopetusikäisten lasten koulukäsityksiä lasten omissa saaduissa*. [Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto]. <https://oulu-repo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/6848/nbnfioulu-201603111300.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mäkinen, K. & Niinivirta, K. (2018). *Kuraattorin toimenkuva esiopetuksessa. – Esiopetuksen kuraattoripalveluiden –malli Turun kaupungille*.

[Opinnäytetyö, Turun ammattikorkeakoulu].

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/153460/Makinen_Karoliina_Niinivirta_Kaisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Nykänen, Seija, Sauli Puukari & Mika Risku. (2017). Monialainen yhteistyö tukea ja ohjausta tarvitsevien voimavarana. Teoksessa Kuorelahti, M., Lappalainen, K. & Puukari, S. (toim.) *Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena* (s. 309-321). PS-kustannus.
- Ojala, M., (2020). *Perusteita ja haasteita varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun alun kehittämiseksi erityisesti lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta*. Helsingin Yliopisto.
- Kasvatustieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2020. <https://helda.helsinki.fi/items/70264400-988a-464e-bb89-54aa01f76360>
- Opetushallitus. (2014). *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 102/011/2014*. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esiope-tus/419551/tekstikappale/685719>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2015). *Esiopetuksesta velvoittavaa 1.8.2015 alkaen*. Saatavilla 15.1.2024. <https://okm.fi/-/esiopetuksesta-velvoittava-1-8-alkaen>
- Pehkonen, A., Martikainen, K., Kinni, R-L., & Mönkkönen, K. (2019). Asiakas moniammatillisessa kohtaamisessa. Teoksessa: Mönkkönen, K., Kekoni, T., & Pehkonen, A. *Moniammatillinen yhteistyö: Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla* (89-111). Gaudeamus.
- Pietiläinen, E. & Seppälä, H. (2003). *Palveluohjaus asiakastyössä ja organisaatiossa*. Kehitysvammaliitto. Painopörssi Oy.
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa Juuti, P (toim.) & Puusa, A. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*.
- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Juuti, P (toim.) & Puusa, A. (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*.
- Rutanen, N., Can, J., Harju, K., Revilla, Y.L. & Raittila, R. (2022). Siirtymät lapsen tuen polulla. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.), *Pienet tuetut askeleet: Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt* (s. 235–252). PS-kustannus.

- Sevón, E., Hautala, P., Hautakangas, M., Ranta M., Merjovaara, O., Mustola, M. & Alasuutari, M. (2021a). Lasten osallisuuden jännitteet varhaiskasvatuksessa. *Journal of Early Childhood Education Research* 10(1), 114-138. <https://journal.fi/jecer/article/view/114152/67351>
- Sevón, E., Mustola, M., Hautakangas, M., Hautala, P., Ranta, M., Salonen, E. & Alasuutari, M. (2021b). Näennäinen normi vai elettyä demokratiaa? Varhaiskasvatusikäisten lasten osallisuus kasvatustilan opiskelijoiden ja ammattilaisten puheessa. *Kasvatus ja aika*, 15(3-4), 333-349. <https://journal.fi/kasvatusjajaika/article/view/107996/65981>
- Soini, T., Pyhältö, K. & Pietarinen, J. (2013). Horisontaaliset ja vertikaaliset siirtymät päiväkodin ja koulun rajapinnalla. Teoksessa Karila, K., Lipponen, L. & Pyhältö, K. (toim.). *Päiväkodista peruskouluun. Siirtymät varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen rajapinnoilla*. (Raportit ja selvitykset 2013:17). Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/paivakodista_peruskouluun_2.pdf
- Stenvall, E. (2020). *Osallisuutta ja osallistumista - Osa 1: Osallisuuden lähtökohdat kansallisessa lapsistrategiassa*. (Raportteja ja muistioita 2020:27). Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7160-8>
- Talentia. (31.5.2022). *Kuraattorin ja vastaavan kuraattorin tehtävänkuvat ajan tasalle*. <https://www.talentia.fi/koulukuraattorit/uutiset/kuraattorin-ja-vastaavan-kuraattorin-tehtavankuvat-ajan-tasalle/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.) *Opiskeluhoolto*. Saatavilla 12.3.2024. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi. <https://www.elibrary.com/book/9789520400118>
- Turunen, T., (i.a.) *Kansallinen lapsistrategia 2040*. Saatavilla 12.5.2024. <https://okm.fi/documents/1410845/12479361/82+Tuija+Turunen+Tampereen+yliopisto.pdf>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta, (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan

julkaisuja 2/2023 https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

- Viljamaa, E. & Viitala, R. (2022). Välineitä inklusion ja yhteenkuuluvuuden arviointiin. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.), *Pienet tuetut askeleet: Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt* (s. 63-81). PS-Kustannus.
- Vuori, J. (i.a.-a). Tapaustutkimus. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 19.12.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus>.
- Vuori, J. (i.a.-b). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 1.2.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>
- Äikäs, A., Syrjämäki, M. & Pesonen, H. (2022). Lapsen tukeen liittyvä yhteistyö ja vaativa monialainen tuki. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.), *Pienet tuetut askeleet: Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt* (s. 174-191). PS-kustannus.

LIITE 1. Infokirje

Hei,

Keräämme aineistoa ylemmän AMK-tutkinnon opinnäytetyöhön. Tutkimme esiopetuksen kuraattoreiden työtä ja sitä, kuinka he omalla työllään edistävät lasten osallisuutta ja inklusiivisuutta siirtymissä esiopetuksesta alkuopetukseen. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka te esiopetuksen kuraattorit näette ja koette työnne lasten siirtymien näkökulmasta. Tutkimme myös sitä, millaisia menetelmiä käytätte työssä siirtymiä ajatellen ja kuinka esiopetuksen kuraattorit näkevät lapsen osallisuuden ja inklusiivisuuden siirtymien näkökulmasta.

Keräämme tutkimusaineiston etähaastattelujen avulla. Haastatteluihin käytämme Teams-sovellusta. Nauhoitamme haastattelun. Tutkimukseen osallistuvalla on oikeus vetäytyä pois tutkimuksesta näin halutessaan. Kaikki tutkimuksessa esille nousevat tiedot sekä tiedostot käsitellään niin, että tutkimukseen osallistuvien henkilöllisyys ei paljastu. Tutkimuksessa kerättyyn aineistoon käyttöoikeus on vain tutkimuksen tekijöillä ja kerättyä aineistoa ei käytetä mihinkään muuhun tutkimukseen. Tutkimuksesta saatu aineisto tuhotaan asianmukaisesti, kun tutkimus valmistuu.

Olethan yhteydessä suoraan meihin, jos haluat osallistua haastatteluihin. Sovitaan yhteinen haastattelu-aika erikseen. Laitamme myös tulevan haastattelun rungon sähköpostitse, jotta osallistujien on mahdollista tutustua kysymyksiin etukäteen. Tarvittaessa saatamme kysyä teemoihin liittyviä tarkempia kysymyksiä. Halutessasi voit olla yhteydessä suoraan meihin. Vastaamme mahdollisiin kysymyksiin liittyen tutkimukseemme.

Yhteystiedot

Anni Voutilainen

Sosionomi yamk-opiskelija

Diakonia-ammattikorkeakoulu

anni.voutilainen@student.diak.fi

Laura Kotikangas

Sosionomi yamk-opiskelija

Diakonia-ammattikorkeakoulu

laura.kotikangas@student.diak.fi

LIITE 2. Haastattelukysymykset

Lapsen siirtymä alkuopetukseen

- Miten määrittelet käsitteen siirtymä?
- Millainen on mielestäsi lapsen hyvä siirtymä esiopetuksesta alkuopetukseen?
- Kuinka kuraattorit tukevat ja osallistuvat lasten siirtymään esiopetuksesta alkuopetukseen?
- Kuinka/ millä tavoin esiopetuksen kuraattori (osana oppilashuoltoa) pystyy tukemaan lasten osallisuutta siirtymässä omalla työllään?
- Kuinka/ millä tavoin esiopetuksen kuraattori (osana oppilashuoltoa) pystyy tukemaan inklusion toteutumista siirtymävaiheessa omalla työllään?
- Kuinka lapsi ja lapsen mielipide huomioidaan siirtymässä?
- Miten lapsen osallisuus huomioidaan siirtymässä?
- Miten kuraattorit näkevät oman työnsä vaikuttavuuden lasten siirtyessä esiopetuksesta alkuopetukseen?
- Missä työn osa-alueilla menetelmiä ja keinoja tulisi vielä kehittää siirtymää ajatellen?

Lasten osallisuuden ja inklusiivisuuden tukeminen

- Mitä osallisuus sinulle tarkoittaa?
- Mitä inklusiivisuus sinulle tarkoittaa?
- Kuinka/ millä tavoin esiopetuksen kuraattori (osana oppilashuoltoa) pystyy tukemaan lasten osallisuutta omalla työllään?
- Kuinka/ millä tavoin esiopetuksen kuraattori (osana oppilashuoltoa) pystyy tukemaan inklusion toteutumista esiopetuksessa omalla työllään?
- Millaisia osallisuuden ja inklusion vahvistamiskeinoja kuraattorit työssään käyttävät?
- Millaisia keinoja käytetään inklusion sekä osallisuuden lisäämiseksi?

Työn kehittäminen

- Miten yhteistyö eri työntekijöiden välillä toimii lasten siirtymissä?
- Mitä ja millaisia yhteistyötapoja kehittäisit siirtymissä?

- Miten kehittäisit siirtymien toimintatapoja lasten osallisuutta tukevampaan suuntaan?
- Millaisia inklusiota vahvistavia/tukevia/lisääviä työkeinoja tulisi kehittää?
- Mitä toimintatapoja voi vielä tulevaisuuden kannalta kehittää?
- Miten kehittäisit työtäsi ja työssäsi käytössä olevia toimintatapoja/-menetelmiä?
- Mitä muuta haluaisit vielä kertoa omasta työstäsi tai tutkittavasta aiheesta?